

**RAPORTUL PE ANUL 2018 PRIVIND IMPLEMENTAREA
PLANULUI NAȚIONAL DE ACȚIUNI ÎN DOMENIUL
DREPTURILOR OMULUI PENTRU ANII 2018–2022,
aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 89 din 24.05.2018**

1. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: ARMONIZAREA CADRULUI NORMATIV NAȚIONAL CU STANDARDELE INTERNAȚIONALE

Obiectivul I: Aderarea la instrumentele internaționale în domeniul drepturilor omului

Ținta strategică A: Cadrul normativ național revizuit și armonizat cu recomandările acceptate de Republica Moldova în cadrul ultimei evaluări periodice universale

Indicatori de rezultat:

- 1. Accesibilitate crescută a titularilor de drepturi la comitetele specializate ale ONU*
- 2. Lipsa recomandărilor repetitive ale mecanismelor de monitorizare ale ONU privind ratificarea/ armonizarea cadrului normativ național cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului*

Au fost înregistrate progrese la capitolul armonizarea cadrului normativ și instituțional național cu standardele internaționale pentru a spori eficiența reformelor în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități, în domeniul protecției tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate și discriminării, combaterii violenței față de femei și a violenței în familie, promovarea folosirii limbii minoritare în localități populate compact de persoane aparținând unor minorități naționale, și anume:

- Elaborat proiectul de lege privind ratificarea Convenției internaționale pentru protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate;
- Semnat Protocolul Opțional la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, la 27.09.2018;
- Elaborat proiect de Lege de implementare a Statutului Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma (reconsiderată poziția prin elaborarea proiectului de modificare a Legii nr. 371 din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală);
- Aprobata Hotărârea Guvernului nr. 281 din 3 aprilie 2018 cu privire la aprobarea *Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia* (ajustarea cadrului normativ și instituțional potrivit cu prevederile Convenției de la Istanbul);
- Primul proiect pilot privind aplicarea prevederilor Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare (CELRM) în localități populate compact de persoane aparținând unor minorități naționale a fost implementat în mun. Chișinău. Au fost instalați indicatori cu denumirea străzilor în limbile: română, ucraineană, rusă, bulgară, găgăuză, engleză. În anul 2016, la inițiativa Oficiului CoE în RM, în parteneriat cu Agenția Relații Interetnice și Cancelaria de Stat, a fost lansat proiectul-pilot privind simularea aplicării prevederilor CELRM în unele localități. Pentru participarea în realizarea acestui proiect, au fost selectate 7 localități (mun. Chișinău, Bălți, Ceadâr-Lunga, Soroca; or. Taraclia; s. Ciobanovca, raionul Anenii Noi; s. Vulcănești, raionul Nisporeni).
- Instituit Consiliul național pentru drepturile omului prin Hotărârea Guvernului nr. 65/2019, precum și aprobat Regulamentul acestui Consiliu precum și au fost stabilite funcțiile și atribuțiile Secretariatului permanent pentru drepturile omului.

2. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: SISTEMUL NAȚIONAL DE JUSTIȚIE

Obiectivul I: Asigurarea protecției drepturilor omului printr-o justiție accesibilă, independentă, transparentă și integră

Ținta strategică A: Accesul la justiție asigurat în mod egal pentru toți

Indicatori de rezultat:

- 1. Gradul de încredere în actul de justiție a crescut în percepția titularilor de drepturi*
- 2. Numărul de plângeri către mecanismele internaționale respinse ca nefondate (persoanele beneficiind de remedii eficiente la nivel național)*
- 3. Grad ridicat de acces la justiție pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, susceptibile de violarea drepturilor omului (persoanele cu dizabilități, femeile victime ale violenței în familie și sexuale, persoanele aparținând minorităților naționale)*
- 4. Frecvența invocării standardelor internaționale în actele de dispoziție ale judecătorilor și procurorilor*

Au fost realizate acțiuni privind asigurarea accesului la justiție prin implementarea dosarului electronic și accesibilizarea sediilor instanțelor de judecată, a informației și proceselor judiciare potrivit cu necesitățile persoanelor cu dizabilități :

- prin adoptarea Legii nr. 17 din 05.04.2018 au fost operate modificări în cuprinsul Codului de procedură civilă care prevăd posibilitatea depunerii documentelor necesare pentru judecarea cauzei în format electronic prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor PIGD, inclusiv „*Cererea de chemare în judecată și actele de procedură ale instanței de judecată se comunică autorităților publice, persoanelor juridice de drept privat și avocaților prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, la care aceștia sânt conectați prin adresa electronică indicată în cererea de chemare în judecată, în mandatul de avocat, în alte acte ce atestă utilizarea poștei electronice*”.
- adoptarea Legii nr.265 din 23.11.2018, legea organică a Procuraturii a fost supusă modificărilor care au intrat în vigoare de la 04.01.2019 în sensul abilitării Procuraturii Generale cu atribuții de instituire și ținere a sistemelor informaționale, a registrelor și bazelor de date, destinate activității instituției, cu scopul de a automatiza și facilita activitățile de gestiune a dosarelor de urmărire penală prin excluderea sau reducerea semnificativă a fluxului de documente pe suport de hârtie și care urmează a fi integrat cu diferite module din sistemele informatice ale altor autorități publice centrale (SIA, RICC Programul Informatic de Gestiune a Dosarelor (PIGD), “E-rețineri, etc.”).
- procesul de testare a funcționalităților aplicației e-Dosar judiciar (parte componentă a Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor PIGD) s-a desfășurat în perioada martie-august 2018. Aplicația a fost pilotată în toate sediile Judecătoriei Chișinău și Curtea de Apel Chișinău cu implicarea judecătorilor, asistenților judiciari, funcționarilor din cadrul secretariatelor instanței și a 15 avocați, fiind precedată de instruirea actorilor menționați prin intermediul atelierelor de lucru. Urmare a pilotării aplicației e-Dosar judiciar a fost elaborat raportul post-pilotare în care s-a constatat funcționalitatea aplicației, dar și formulate recomandări de îmbunătățire a mecanismului de completare și depunere a cererilor. Totodată, elaborarea aplicației e-Dosar judiciar a fost realizată în coraport de compatibilitate cu versiunea actuală a PIGD, iar pe parcursul testării sub-Sistemului a fost inițiat procesul de elaborare / dezvoltare a unui nou PIGD, în baza Protocolului de colaborare încheiat între Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii și Programul pentru Justiție Transparentă din 07.08.2017, care urmează a fi implementat pe parcursul anului 2019.
- aprobarea Ordinului ministrului justiției nr.1136 din 20 decembrie 2017 „Cerințele standard a unei instanțe de judecată pentru Republica Moldova”. Una din cerințele de bază presupune proiectarea clădirilor instanțelor judecătorești ținând cont de respectarea exigențelor de acces a persoanelor cu dizabilități, a disponibilității informației și a proceselor judiciare potrivit necesităților acestora.

Ținta strategică B: Facilitarea accesului la asistența juridică garantată de stat

Indicatori de rezultat:

1. Creșterea gradului de cunoaștere a drepturilor proprii, inclusiv în rândul persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile
2. Creșterea gradului de revendicare a drepturilor proprii, inclusiv în rândul persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile
3. Creșterea gradului de încredere a beneficiarilor în serviciile de asistență juridică garantată de stat
4. Reducerea cazurilor de excludere a avocaților din sistemul de asistență juridică garantată de stat ca urmare a nerespectării standardelor de calitate.
5. Gradul de satisfacție a beneficiarilor serviciilor de reabilitare

Măsurile focusate pe alfabetizarea juridică a populației, asigurarea calității în asistența juridică garantată de stat, dezvoltarea serviciilor de reabilitare destinate victimelor infracțiunilor au fost puse în aplicare pe parcursul anului:

- Prin Hotărârea nr. 30 din 27 decembrie 2017 Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat (CNAJGS), au fost repartizate cele 10 unități de parajuriști pentru extinderea rețelei per Oficii teritoriale ale CNAJGS. Astfel, numărul rețelei de parajuriști a fost extins **de la 42 la 52 de parajuriști** pentru anul 2018.
- În anul 2018, **10 535 persoane** au beneficiat de asistență juridică primară garantată de stat.
- A fost asigurată instruirea inițială și continuă a parajuriștilor pe parcursul anului (2 cursuri de instruire, 62 de beneficiari parajuriști).
- Pe parcursul anului 2018, de către Oficiile teritoriale ale CNAJGS, în ordinea procedurii de monitorizare internă au fost monitorizați **144 de avocați** care acordă asistență juridică garantată de stat. De asemenea, CNAJGS fost organizat procesul de monitorizare externă a calității asistenței juridice garantate de stat acordate de către avocați,

prin intermediul Comisiei de monitorizare externă a calității asistenței juridice calificate garantate de stat, care a monitorizat activitatea a 51 avocați care acordă asistență juridică garantată de stat.

- Pe parcursul anului 2018, cu suportul PNUD Moldova, CNAJGS a elaborat ***Standardele de calitate ale activităților avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat (AJGS) persoanelor cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale, Instrumentele de monitorizare externă și Curriculum de instruire*** continuă a avocaților în baza acestor standarde.

Pe parcursul anului 2018, CNAJGS în parteneriat cu Institutul Național al Justiției au realizat ***9 activități de formare*** în domeniu AJGS, fiind instruiți un număr total de 186 beneficiari.

- CNAJGS cu suportul partenerilor de dezvoltare (UNHCR, Centrul de Drept al Avocaților și Biroul Migrațiune și Azil, Uniunea Avocaților, Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, Organizația Internațională pentru Migrație cu Institutul de Reforme Penale și PNUD Moldova) a organizat ***5 ateliere de instruire***, în cadrul cărora au participat 129 avocați.
- În conformitate cu prevederile Instrucțiunii cu caracter general nr.15-10d/17-601 din 12.10.2017, emisă de Procuratura Generală, a fost asigurată informarea obligatorie a victimelor și părților vătămate în cadrul procesului penal cu privire la drepturile și obligațiile de care dispun. Formularele noi, elaborate întru punerea în aplicare a instrucțiunii, conțin informații scrise privind drepturile părților în proces, compilate din Codul de procedură penală, Legea nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, Legea nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor și Legea nr.105/2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal. Instrucțiunea menționată supra este adresată procuraturilor teritoriale și specializate, dar și organelor de urmărire penală din cadrul: MAI, SV și CNA.
- Inspectoratul General al Poliției (IGP) a elaborat și remis pentru aplicarea circulara prin care a solicitat ofițerilor de urmărire penală informarea părților vătămate și victimelor despre drepturile acestora, în particular: - să elibereze persoanei care a depus plângerea sau denunțul, un certificat despre acest fapt, inclusiv la fața locului; să informeze persoana care a depus actul de sesizare, despre pornirea urmăririi penale; să informeze partea vătămată despre motivele prelungirii termenului urmăririi penale și despre acțiunile întreprinse pentru cercetarea infracțiunii, ori de câte ori este luată această decizie, cu propunerea de prelungire a termenului urmăririi penale.
- Totodată, a fost elaborată procedura operațională standard (POS) de informare a victimelor/denunțătorilor infracțiunii/contravenției, aprobată prin Ordinul IGP nr. 470 din 26.10.2018.
- De asemenea, prin Ordinul IGP nr. 41 din 04 februarie 2019 a fost pusă în aplicare scrisoarea de drepturi „Nu tolera violența, cunoaște-ți drepturile”, elaborată în parteneriat cu Centrul Internațional „La Strada” și Ambasada SUA în Republica Moldova. Scrisoarea dată reprezintă un suport informațional pentru victimele abuzului fizic, psihic și sexual și se bazează pe drepturile pe care le are victima în contextul Legii nr. 137 din 29.07.2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor.
- Prin Ordinul ministrului justiției nr. 140 din 21 februarie 2018 a fost constituită Comisia interdepartamentală pentru compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune. Pe parcursul anului 2018 nu au parvenit cereri privind acordarea compensației financiare.
- În parteneriat cu Centrul național de prevenire a abuzului față de copii se află în proces de elaborare cadrul normativ cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate.

Obiectivul II: Asigurarea respectării drepturilor omului pentru persoanele aflate în custodia statului

Ținta strategică A: Toate persoanele private de libertate sânt deținute cu respectarea normelor naționale și a standardelor internaționale

Indicatori de rezultat:

1. Creșterea ratei persoanelor aflate în custodia statului, în special a femeilor și persoanelor cu dizabilități, care beneficiază de condiții materiale și de securitate conforme standardelor internaționale
2. Toți deținuții beneficiază de servicii medicale, inclusiv servicii psihiatrice independente și de calitate
3. Scăderea ratei incidentelor ce implică violența între deținuți
4. Creșterea ratei angajat-deținut potrivit normelor internaționale pentru asigurarea securității în locurile de detenție
5. Sporirea gradului de beneficiere de garanții fundamentale de protecție a persoanelor aflate în detenție provizorie
6. Scăderea incidenței cazurilor de abuz asupra persoanelor ce intră în contact cu sistemul de justiție penală, asupra persoanelor aflate în detenție și, în special, asupra persoanelor cu dizabilități psihosociale

Acțiunile ce țin de alinierii legislației naționale la standardele internaționale privind perioada reținerii/a detenției provizorii/a arestului preventiv, realizarea politicii de stat privind punerea în aplicare a pedepselor și măsurilor privative de libertate în scopul reintegrării sociale a persoanelor reținute, revizuirea sistemului actual de detenție provizorie din cadrul Poliției, dezvoltarea Sistemului informațional e-Reținere, asigurarea respectării garanțiilor fundamentale din domeniul drepturilor omului au fost inițiate pe parcursul anului 2018 și sunt în proces de realizare.

Procuratura Generală a inițiat efectuarea unui studiu cu privire la gradul de corespundere a legislației naționale cu standardele internaționale privind perioada și modul de aplicare a reținerii, detenției provizorii arestului preventiv. Studiul va fi finalizat în anul 2019 cu formularea recomandărilor și propunerilor de revizuire a legislației în domeniu.

În vederea **eradicării aplicării abuzive a măsurii arestului preventiv** a fost adoptată Legea nr.179/2018 prin care în Codul de procedură penală au fost operate amendamente cu scopul: (1) *excluderii de la aplicarea arestului a infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mic de 3 ani;* (2) *respingerii demersurilor de aplicare a arestului în cazul în care acestea nu sunt motivate suficient sau dacă motivele invocate nu sunt susținute prin probe care confirmă temeiurile rezonabile de aplicare;* (3) *instituirii unui mecanism intern de verificare a temeiniciei motivelor care stau la baza demersului procurorului de prelungire a arestului;* (4) *acordării dreptului învinuitului de a solicita examinarea legalității arestului în ședință publică.* Totodată, în vederea elucidării standardelor de aplicare a art.5 din CEDO, a fost elaborat „Studiul privind respectarea art. 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale de către Republica Moldova”. Studiul este publicat pe pagina web a MJ. Studiul conține o serie de constatări privind gradul de corespundere a cadrului normativ național cu principiile generale ale art. 5 din CEDO și modul de aplicare a acestora de către judecători, procurori.

Pe parcursul anului 2018 din partea persoanelor deținute au parvenit **2010 plângeri privind nerespectarea drepturilor fundamentale**, după cum urmează: asigurarea dreptului la viață, integritate fizică și psihică – 564 plângeri; acordarea asistenței medicale – 486 plângeri; regimul de deținere – 340 plângeri; aplicarea torturii – 121 plângeri și tratament inuman sau degradant – 152 plângeri. Pe parcursul anului 2018 au fost înregistrate 947 petiții privind relațiile dintre angajații sistemului administrației penitenciare și deținuți / alte persoane.

În perioada de referință, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CtEDO) a pronunțat **8 hotărâri de condamnare a Republicii Moldova** pentru condiții de detenție contrare prevederilor art. 3 din Convenție.

În sistemul penitenciar au fost angajați 6 psihologi și 8 asistenți sociali, numărul total crescând de la 20 la 26 și, respectiv, de la 11 la 19. Se constată o creștere a numărului de psihologi / asistenți raportat la numărul de deținuți cu 8,49% și, respectiv, 8,48%.

În vederea **construcției/reconstrucției edificiilor instituțiilor penitenciare**, și anume pentru: construcția penitenciarului din mun. Chișinău, construcția casei de arest din mun. Bălți, reconstrucția Penitenciarului nr.3, or. Leova și reconstrucția Penitenciarului nr. 10, s. Goian, mun. Chișinău, în bugetul de stat pentru anul 2018 au fost alocate mijloace financiare în sumă de 172 567,4 mii lei și utilizate 30 643,6 mii lei sau 17,8% (nivel de valorificare scăzut determinat de extinderea termenului de elaborare a documentației de proiect pentru construcția penitenciarului din mun. Chișinău).

Pe parcursul anului 2018, au fost desfășurate lucrări de îmbunătățire a condițiilor de detenție, după cum urmează:

- în Penitenciarul nr.3-Leova a fost efectuată replanificarea sectoarelor nr.3 și nr.5, din spații mari în spații cu capacitate mai mică;
- în Penitenciarul nr.5-Cahul s-a deschis un nou sector de tip închis pentru deținerea condamnatelor majore;
- în Penitenciarul nr.6-Soroca s-a finalizat reparația izolatorului disciplinar, fiind reconstruite mai multe sectoare de tip cazarmă în secții de locuit de tip celulă;
- în Penitenciarul nr.8-Bender s-a finisat reparația capitală în complexul de repartizare a hranei deținuților și reparația izolatorului disciplinar;
- în Penitenciarul nr.9-Pruncul s-au realizat lucrările de constituire a unei comunități terapeutice pentru deținerea persoanelor drog dependente cu darea în exploatare a obiectivului și dotarea cu inventarul și utilajul necesar;
- în Penitenciarul nr.10-Goian s-au realizat lucrări de reparație capitală a 2 spații destinate pentru izolare disciplinară;
- în Penitenciarul nr.12-Bender s-a finisat reparația capitală a cabinetului stomatologic, bucătăriei și vestiarului pentru colaboratorii penitenciarului;

- în Penitenciarul nr.13-Chișinău s-a realizat reparația capitală a 32 celule, iar în 17 încăperi au fost efectuate reparații curente;
- în Penitenciarul nr.15-Cricova s-a finalizat reparația încăperii din blocul C cu o suprafață de 40,90 m2.

Angajamentul de îmbunătățire a condițiilor de detenție în cadrul spațiilor IDP ale Poliției constituie o prioritate inclusă în mai multe documente de politici sectoriale, precum Strategia Națională de Ordine și Securitate Publică pentru anii 2017-2020 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia, Planul de acțiuni privind reducerea relelor tratamente, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia Poliției pentru anii 2017-2020. Pe parcursul anului 2018 au fost lansate lucrările pentru **renovarea a 10 izolatoare de detenție provizorie** (Anenii Noi, Cahul, Căușeni, Cimișlia, Edineț, Hîncești, Orhei, Rîșcani, Singerei, Ungheni). În anul 2018, au fost achiziționate servicii de elaborare a documentației de proiect și deviz privind renovarea IDP Soroca și Comrat, construcția IDP Bălți, precum și elaborat devizul de cheltuieli privind modernizarea IDP Chișinău. Proiectele elaborate presupun amenajări ale încăperilor și pentru persoanele cu nevoi speciale or, conform viziunii de dezvoltare instituțională pe această dimensiune, acestea urmează a fi instituite în zona de Nord (Bălți), Centru (Chișinău și Hîncești) și Sud (Cahul).

Cu suportul Fundației SOROS Moldova, au fost elaborate **3 proceduri standard de operare** ce vizează reținerea, paza și escortarea persoanelor aflate în custodia Poliției prin prisma respectării drepturilor omului și a particularităților de gen.

Monitorizarea și evaluarea implementării **Strategia de dezvoltare a serviciului penitenciar în Republica Moldova pentru anii 2016–2020** a fost asigurată, din numărul total de acțiuni au fost realizate 41 de acțiuni; nerealizate – 40; parțial realizate - 54.

În perioada de referință, Ministerul Justiției a elaborat proiectul **hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Conceptului tehnic al Sistemului informațional e-Reținere**, supus dezbaterilor cu MJ, PG, MAI și CNA.

Prin ordinul Ministrului Apărării a fost aprobat Codul de conduită profesională a militarilor prin contract ai Armatei Naționale. Conduita funcționarilor publici cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne este reglementată de Codul de etică și deontologie al funcționarului public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin HG nr. 629 din 08.08.2017.

Prin ordinul ministrului justiției nr. 19 din 21.02.2019 a fost aprobat Codul deontologic al funcționarului public cu statut special din cadrul sistemului administrației penitenciare.

Centrul Național Anticorupție (CNA) a elaborat un proiect de Hotărâre de Parlament cu privire la aprobarea unui nou Cod de etică și deontologie a colaboratorilor.

Prin ordinul nr.442-A din 20.08.2018 Cancelaria de Stat a aprobat normele de etică și deontologie ale angajaților CS/ Oficiilor teritoriale ale Cancelariei de Stat.

Ținta strategică B: Autoritățile manifestă toleranță zero față de cazurile de tortură

Indicatori de rezultat:

1. Creșterea gradului de conștientizare privind inadmisibilitatea absolută de limitare a dreptului de a nu fi supus la tortură și alte rele tratamente, în special în rândul reprezentanților sistemului judecătoresc
2. Sporirea eficienței procesului de investigare și sancționare a persoanelor culpabile de acte de tortură și alte forme de rele tratamente

Asigurarea unui nivel adecvat de instruire a subiecților implicați în prevenirea și combaterea torturii conform standardelor stabilite în Protocolul de la Istanbul și consacrate în jurisprudența CtEDO, elaborarea și implementarea standardelor privind utilizarea forței, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, perfecționarea mecanismelor de investigare a plângerilor privind relele tratamente, asigurarea obligativității înregistrării audio și video a tuturor audierilor din cadrul poliției, procuraturii și al locurilor de detenție, fortificarea capacității sistemului de protecție a persoanelor care denunță acte de tortură au fost principalele acțiuni lansate în anul 2018 întru atingerea indicatorilor de rezultat al Țintei B, și anume au fost înregistrate următoarele progrese:

- Prin Legea nr.157 din 26.07.2018 pentru modificarea Codului penal au fost excluse prevederile aplicării pedepsei sub formă de amendă de la sancțiunea alin.(1) și a alin.(2) a art.1661 Cod penal, ceea ce **a înăsprit pedeapsa pentru cazurile de tortură, tratamentul inuman sau degradant.**

- Dat fiind faptul că nu toate cazurile de violență dintre deținuți pot fi identificate și documentate/înregistrate, acest indicator se deduce din numărul cazurilor de constatare a leziunilor corporale în mediul deținuților. Pe parcursul anului 2018 au fost înregistrate 1038 astfel de cazuri (față de 1156 în 2017), ceea ce constituie o scădere cu 10,21%, dintre care 790 cazuri depistate la condamnați pe teritoriul penitenciarului (952 în 2017), indicator în descreștere cu 17,02% și 248 de cazuri la persoanele preluate din izoloarele inspectoratelor de poliție. În 115 cazuri s-a stabilit că leziunile au fost cauzate în rezultatul altercațiilor dintre condamnați, ceea ce constituie 11,08% din numărul total. În celelalte cazuri leziunile au fost cauzate de automutilări, greva foamei, atac asupra angajaților sistemului penitenciar, aplicarea forței fizice și mijloacelor speciale asupra deținuților.
- Urmare a ședinței de bilanț a Administrației Naționale a Penitenciarelor (la începutul anului 2019) s-a decis instituirea unui sistem privind evidența satisfacerii petițiilor adresate de către deținuți.
- În contextul demarării procesului de modernizare a Izoloarelor de detenție provizorie, au fost prevăzute camere de audiere în toate IDP supuse modernizării. În acest sens, pe parcursul anului 2018, s-a reușit instalarea unor astfel de sisteme în 4 IDP ale Poliției (Edineț, Hîncești, Ungheni și Căușeni).
- Inspectoratul General al Poliției de comun cu Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova (IDOM) a organizat un seminar cu tematica „Abilitatea capacităților angajaților Poliției în vederea prevenirii torturii, reducerea relelor tratamente, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia poliției”, în cadrul căruia au fost instruiți 25 de angajați ai subdiviziunilor IGP.
- Pe parcursul anului 2018 Administrația Națională a Penitenciarelor a organizat **7 cursuri de instruire în domeniul neadmiterii torturii, tratamentului inuman și degradant** cu participarea a 110 angajați. Pe parcursul anului 2018, au fost soluționate 106 cazuri de violență între deținuți din cele 115 înregistrate.
- Pe parcursul anului 2018 Agenția Națională Asistență Socială (ANAS) în colaborare cu societatea civilă a instruit 131 de angajați ai centrelor de plasament.
- În cadrul CNA a fost desfășurată o ședință instructivă pentru întreg efectivul subdiviziunilor specializate (31 colaboratori), cu tematica prevenirii și combaterii torturii.
- **Ghidul privind intervenția profesională în exercițiul funcției** a fost elaborat și aprobat prin Ordin interdepartamental Ordinul MAI/MJ/MF/CNA/ SIS/SPPS nr. 4/44/17-0/6/1/4 din 11.01.2018, care va fi integrat în programele de studii ale Academiei ”Ștefan cel Mare” a MAI, de care urmează să beneficieze toți angajații Poliției aflați la cursurile de formare inițială, continuă și manageriale.
- Ministerul Justiției a solicitat suportul instituțiilor interesate în revizuirea cadrului normativ relevant sistemului de protecție a persoanelor care denunță acte de tortură, totuși urmare a analizei propunerilor recepționate s-a constatat că acestea nu conțin aspecte care ar contribui la îmbunătățirea actualelor prevederi și ar spori eficacitatea mecanismului de protecție a persoanelor care denunță actele de tortură. În acest sens, Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului, și AO „Institutul de reforme penale” au propus inițierea elaborării unui studiu privind situația de fapt a sistemului de protecție a persoanelor care denunță actele de tortură.

Ținta strategică C: Rata de executare a pedepselor alternative detenției

Indicatori de rezultat:

1. *Sporirea ratei de pedepse alternative detenției aplicate persoanelor condamnate*

2. *Reducerea ratei de aplicare a arestului preventiv în raport cu alte măsuri preventive neprivative de libertate*

Raportul anual 2018 privind executarea pedepselor neprivative de libertate a fost elaborat și plasat pe pagina web a Inspectoratului Național de Probațiune (INP).

Indicatori de bază:

1. numărul sentințelor de condamnare la pedepse neprivative de libertate, dezagregate pe categorii de evidență: - Art. 65 CP – 6004 sentințe; - Art. 67 CP – 4314 sentințe; - Art. 90 CP – 7760 sentințe; - Art. 96 CP – 106 sentințe; - Art. 91 CP – 1129 sentințe; - Art. 37 CC – 2370 cazuri; - Art. 35 CC – 29 cazuri.
2. numărul/rata condamnaților supuși probațiunii angajați în câmpul muncii/abilitați economic constituie 164 persoane sau 4,45 %;
3. rata condamnaților care au beneficiat de programe probaționale constituie 614 persoane sau 16,68 %;
4. rata anuală a recidivei infracționale comise de condamnații supuși probațiunii constituie 310 persoane sau 1,48 %.

Pe parcursul anului au fost asigurate cu bază tehnico-materială toate birourile de probațiune dislocate în unitățile administrativ teritoriale (42 la număr). În luna iulie 2018 a fost încheiat un contract de mică valoare cu compania chineză Megastek în vederea procurării pieselor de schimb pentru brățările electronice. Mostrele de echipament au fost testate și aprobate. Echipamentul de monitorizare electronică a fost furnizat către INP. Achiziționarea echipamentelor de monitorizare electronică vor avea loc în anul 2019, luând în considerație că la echipamentul existent au fost procurate piese de schimb.

A fost întocmit Raportul de evaluare intermediară a Planului de acțiuni **Strategiei de dezvoltare a sistemului de probațiune pentru anii 2016-2020**, care reflectă următorul grad de realizare al acțiunilor: 88,7 % - acțiuni realizate integral; 10 % - acțiuni realizate parțial; 1,3% - acțiuni nerealizate. Raportul publicat pe pagina web a INP.

3. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: PREVENIREA ȘI COMBATerea TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Obiectivul I: Realizarea politicii naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane

Ținta strategică A: Asigurarea prevenirii și combaterii traficului de ființe umane

Indicatori de rezultat:

1. *Gradul de încredere în actul de justiție a crescut în percepția titularilor de drepturi*
2. *Numărul de plângeri către mecanismele internaționale respinse ca nefondate (persoanele beneficiind de remedii eficiente la nivel național)*
3. *Grad ridicat de acces la justiție pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, susceptibile de violarea drepturilor omului (persoanele cu dizabilități, femeile victime ale violenței în familie și sexuale, persoanele aparținând minorităților naționale)*
4. *Frecvența invocării standardelor internaționale în actele de dispoziție ale judecătorilor și procurorilor..*

Autoritățile naționale, conștientizând gravitatea fenomenului traficului de ființe umane, au depus eforturi cu susținerea partenerilor de dezvoltare și societății civile, pentru realizarea unor progrese rapide și consistente privind eradicarea fenomenului. Astfel au fost intensificate măsurile pe dimensiunea fortificării carului normativ și instituțional, implementarea măsurilor de prevenire, consolidarea capacităților organelor de drept și asistență socială, și asigurarea protecției victimelor.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 461 din 22 mai 2018 a fost aprobată **Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018 – 2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia**, care are ca scop de bază dezvoltarea unui sistem național sustenabil de prevenire și combatere a TFU în vederea diminuării nr. de victime și prezumate victime ale fenomenului.

Monitorizarea implementării Strategiei și Planului de acțiuni se realizează semestrial și anual. Nota informativă pentru I semestru 2018, publicată pe pagina web www.antitrafic.gov.md. Raportul național în domeniu pentru anul 2018 va fi publicat urmare a aprobării acestuia de către Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane. Conform indicatorilor printre cele mai importante realizări sunt de menționat:

- Încheierea unui Acord de colaborare între Inspectoratul de Stat al Muncii și Biroul Migrației și Azil în vederea unei conlucrări eficiente în prevenirea și combaterea fenomenului de trafic cu scop de exploatare prin muncă.
- Elaborate 4 rapoarte naționale/internaționale și 4 note informative de către Secretariatul permanent pentru combaterea traficului de ființe umane:
  1. Raportul Guvernului Republicii Moldova Comitetului Părților asupra măsurilor întreprinse în conformitate cu recomandările Raportului GRETA cu privire la implementarea Convenției Consiliului Europei privind Lupta împotriva Traficului de Ființe Umane, a doua rundă de evaluare;
  2. Raportul național de realizare a politicii de prevenire și combatere a TFU, pentru anul 2017, publicat cu 3 anexe pe site-ul www.antitrafic.gov.md;
  3. Raportul în baza Chestionarului Ambasadei SUA privind situația traficului de persoane;
  4. Raport în baza Chestionarului Ambasadei SUA ce se referă la aplicarea legilor privind munca copiilor, traficul de copii, exploatarea sexuală comercială a copiilor și orice utilizare a copiilor în activități ilegale,
  5. Nota informativă generalizată privind implementarea Setului de măsuri privind realizarea acțiunilor prioritare în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane (01 august - 31 decembrie 2017),
  6. Raportul de activitate al Secretariatului permanent al Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane pentru anul 2017,
  7. Notă informativă pentru I semestru 2018 despre realizările în domeniul TFU la nivel central;

8. Notă informativă privind realizarea Campaniei naționale “Săptămâna de luptă împotriva traficului de ființe umane”, 18-25 octombrie 2018.

- **Campanii de informare și sensibilizare** - cu suportul financiar al Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova, au fost organizate lecții publice cu genericul “Traficul de ființe umane. Riscuri și consecințe”, pentru elevii din 5 școli profesionale din municipiul Chișinău, informați 135 de elevi; a continuat desfășurarea Campaniei de informare „Invizibili printre noi” în 5 raioane (Anenii Noi, Dubăsari, Strășeni, Ialoveni, Călărași) și la punctul de trecere a frontierei „Otaci”; cu susținerea Ambasadei SUA, OIM, OSCE, CI, ”La Strada” a fost organizat Maratonul de mobilizare și implicare în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (5 km) ”Împreună spunem NU traficului de ființe umane”; s-a desfășurat Campania națională „Săptămâna de luptă împotriva traficului de ființe umane” cu informarea și capacitatea a circa 153 mii persoane.

În anul 2018 Centrul pentru asistență și protecția victimelor și potențialelor victime ale TFU (CAP), a oferit asistență pentru 26 victime ale TFU repatriate (9 femei și 17 bărbați), dintre care 2 victime femei au beneficiat de servicii de plasament, 7 victime femei și 17 victime bărbați au primit asistență în afara CAP. În Centrele din mun. Chișinău și raionul Căușeni au fost asistate 79 victime ale TFU, dintre care 60 adulți și 19 minori.

În perioada de referință instanțele de judecată au pronunțat în total **59 de sentințe pe cazurile din categoria TFU** (40 sentințe privind cauzele de trafic de ființe umane art. 165 CP și **19 sentințe privind traficul de copii** art. 206 Codul Penal).

Potrivit datelor Ministerului Justiției în anul 2018, victimele TFU nu au beneficiat de compensație financiară în temeiul Legii 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor.

Ținta strategică B: Facilitarea accesului la asistență juridică garantată de stat

Indicatori de rezultat:

1. Creșterea gradului de cunoaștere a drepturilor proprii, inclusiv în rândul persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile
2. Creșterea gradului de revendicare a drepturilor proprii, inclusiv în rândul persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile
3. Creșterea gradului de încredere a beneficiarilor în serviciile de asistență juridică garantată de stat
4. Reducerea cazurilor de excludere a avocaților din sistemul de asistență juridică garantată de stat ca urmare a nerespectării standardelor de calitate
5. Gradul de satisfacție a beneficiarilor serviciilor de reabilitare

Întru asigurarea durabilității funcționării Sistemul național de referire, prin Legea nr.32 din 16.03.2018 a fost **instituționalizat SNR pentru protecția și asistența victimelor și a prezumatelor victime ale traficului de ființe umane.**

În contextul reglementării Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor/prezumatelor victime ale traficului de ființe umane, a fost elaborat proiectul de modificare a Hotărârii Guvernului nr. 234 din 29.02.2008 privind aprobarea Regulamentului-cadru al comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane.

În cadrul SNR, **99 victime ale TFU și traficului de copii** au fost referite de către IGP către instituțiile cu atribuții de acordare a asistenței sociale și juridice.

Procuratura Generală a inițiat procedura de elaborare a unui **proiect de lege privind modificarea Codului de procedură penală** în vederea armonizării legislației procesual penale (art. 58 , 371, 385 Cod de procedură penală) cu actele normative adoptate în vederea asigurării victimelor unor categorii de infracțiuni cu suport psihologic, juridic, medical și financiar.

Academia ”Ștefan cel Mare” a MAI desfășoară cursuri de perfecționare/specializare/recalificare a angajaților subdiviziunilor privind normele legale referitoare la traficul de ființe umane și procedura de referire a victimelor , cu peste 100 de angajați anual. De asemenea, în perioada de raport, au fost realizate 3 vizite de studii, cu participarea a 6 angajați ai Poliției; 16 cursuri de instruire privind prevenirea traficului de ființe, organizate cu suportul partenerilor de dezvoltare.

A avut loc reuniunea funcționarilor consulari privind prevenirea și combaterea fenomenului traficului de ființe umane, în cadrul căreia au fost instruiți 40 de funcționari consulari. Evenimentul a fost organizat de MAEIE cu participarea largă a reprezentanților instituțiilor de stat - Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Biroul Migrație și Azil, Inspectoratul general al poliției de frontieră, Serviciul de Informații și Securitate, Centrul Național pentru combaterea traficului de ființe umane.

În anul 2018 au fost înregistrate în total pe țară - 191 infracțiuni ce se referă la categoria TFU, dintre care: trafic de ființe umane – 154 infracțiuni, trafic de copii – 37 infracțiuni.

Au fost terminate cu rechizitoriu și expediate în instanțele de judecată pentru examinare în fond **83 cauze penale**, dintre care: **60 cauze penale** se referă la infracțiunea de trafic de ființe umane, **23 cauze penale** se referă la infracțiunea de trafic de copii.

Au fost pronunțate 40 sentințe privind cauzele de trafic de ființe umane- în privința a 56 inculpați și 19 sentințe privind traficul de copii - în privința 30 persoane; pentru comiterea infracțiunii de trafic de ființe umane **au fost condamnate 34 persoane**, pentru comiterea infracțiunii de trafic de copii **au fost condamnate 25 persoane**.

Au fost organizate de către Institutul Național al Justiției cu suportul partenerilor de dezvoltare instruirii judecătorilor, procurorilor, polițiștilor și a altor angajați ai organelor de ocrotire a normelor de drept privind normele legale referitoare la traficul de ființe umane și procedura de referire a victimelor traficului de ființe umane, instruiți **186 de judecători, procurori, polițiști și asistenți judiciari**;

Pe parcursul anului 2018 au fost semnate:

- Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Bulgaria privind reglementarea migrației de muncă (în vigoare din 11.09.2018),
- Acordul, întocmit prin schimb de note, între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel privind extinderea duratei Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel cu privire la angajarea temporară a lucrătorilor din Republica Moldova în anumite sectoare din Statul Israel, semnat la Ierusalim, la 16 octombrie 2012.
- În domeniul protecției sociale au fost purtate negocieri cu Republica Belarus, Republica Estonia și Republica Italiană pe marginea acordurilor în domeniul securității sociale. Proiectul Acordului cu Italia a fost negociat și parafat la 16 mai 2018, la Roma.
- La 3 aprilie 2018 a fost semnată Înțelegerea administrativă pentru aplicarea prevederilor articolelor 6-9 ale Acordului dintre Republica Moldova și Republica Federală Germania privind securitatea socială, semnat la Chișinău, la 12 ianuarie 2017, iar la 12 decembrie a fost realizat schimbul instrumentelor de ratificare pentru punerea în vigoare a Acordului cu Republica Federală Germania privind securitatea socială din 12.01.2017. Acordul a intrat în vigoare la 1 martie 2019.
- Republica Federală Germania a fost negociat și semnat Aranjamentul administrativ între Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova și Ministerul Federal de Interne, Construcție și Comunitate și Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Federale Germania privind aplicarea unei proceduri simplificate pentru readmisia cetățenilor moldoveni, care a fost semnat și a intrat în vigoare la 26 septembrie 2018.

Totodată, au fost purtate negocieri bilaterale pe proiectele privind readmisia cu Republica Portugalia, Republica Uzbekistan, Republica Populară China, Republica Libaneză, Republica Kîrgîzstan, Republica Cipru, Republica Azerbaidjan și Federația Rusă.

4. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: INSTITUȚIILE NAȚIONALE DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI

Obiectivul I: Conformarea mandatului și practicii Oficiului Avocatului Poporului și ale Consiliului pentru egalitate cu Principiile de la Paris

Ținta strategică A: Oficiul Avocatului Poporului acreditat cu statutul „A”

Indicatori de rezultat:

1. Oficiul Avocatului Poporului acreditat cu statutul „A”, conform Principiilor de la Paris

2. Creșterea ratei politicilor publice/actelor normative elaborate/îmbunătățite prin prisma abordării drepturilor omului
3. Creșterea ratei recomandărilor implementate de către autorități privind îmbunătățirea cadrului normativ în domeniul drepturilor omului, înaintate de Oficiul Avocatului Poporului
4. Creșterea ponderii persoanelor repuse în drepturi ca urmare a intervențiilor Oficiului Avocatului Poporului

La Ținta al A al obiectivului respectiv, au fost realizate progrese în ceea ce ține de asigurarea funcționalității Oficiului Avocatului Poporului conform Principiilor de la Paris, și anume:

- În cadrul programului Consiliului Europei ”Promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova” a fost elaborat Raportul de evaluare a necesităților privind capacitățile profesionale și operaționale ale Oficiului Avocatului Poporului. În Raport sunt prezentate constatări și concluzii pe următoarele domenii: resurse umane, resurse materiale și financiare, capacitatea organizatorică, îndeplinirea mandatului Avocaților Poporului, relații externe.
- Ministerul Justiției a demarat procedura de examinare a cadrului legislativ privind instituția ombudsmanului în vederea ajustării acestuia recomandărilor Comisiei de la Veneția, precum și în vederea îmbunătățirii mecanismului național de prevenire și combatere a torturii. La fel, urmează a fi efectuat un studiu de evaluare a mecanismului național de prevenire a torturii de către reprezentanții Biroului Alianței Globale a Instituțiilor Naționale de Protecție a Drepturilor Omului pentru acreditarea Oficiului Avocatului Poporului.
- Avocatul Poporului a transmis Ministerului Justiției propunerile de îmbunătățire a Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014, ținând cont de toate recomandările înaintate statului la acest subiect, precum și de cele mai bune practici din domeniu.
- Edificiul în care își desfășoară activitatea Avocatul Poporului și angajații instituției nu corespunde normativelor în construcție și standardelor tehnice. În procesul de înaintare a propunerilor pentru elaborarea Cadrului bugetar pe termen mediu pentru anii 2019-2021 și 2020-2022, Oficiul Avocatului Poporului (OAP) a prezentat Ministerului Finanțelor argumentarea necesară cu privire la alocarea resurselor pentru construcția/reconstrucția sediului OAP. Ministerul Finanțelor a justificat respingerea propunerilor pe baza priorităților de politici sectoriale, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 350/2018 și respectiv în domeniul cheltuielilor de investiții capitale s-a pus accent pe proiecte multianuale în curs de execuție, implementate în cadrul reformei învățământului profesional tehnic, în domeniul justiției și poliției, reabilitării infrastructurii drumurilor și a unor obiective finanțate în comun cu parteneri de dezvoltare, care necesită contribuția obligatorie a Guvernului.

Ținta strategică B: Activitatea de prevenire a torturii și a altor rele tratamente consolidată

Indicatori de rezultat:

1. Creșterea ratei recomandărilor implementate de către autoritățile vizate privind îmbunătățirea cadrului normativ în domeniul prevenirii torturii și a altor rele tratamente
2. Creșterea ratei de implementare a recomandărilor înaintate de Oficiul Avocatului Poporului și de Consiliul pentru prevenirea torturii către instituțiile ce asigură detenția/custodia persoanelor referitoare la prevenirea torturii și a altor rele tratamente

Pe dimensiunea consolidarea activității de prevenire a torturii au fost atinse următoarele rezultate:

- Raportul anual pentru anul 2017 și anul 2018 privind Mecanismul Național pentru Prevenirea Torturii a fost elaborat și publicat pe pagina web a OAP www.ombudsman.md;
- Broșura „Consiliul pentru prevenirea torturii” elaborată și diseminată;
- Pagina web oficială a OAP elaborată și lansată în 2019;
- Toate rapoartele Consiliului pentru prevenirea torturii prezentate și diseminate autorităților;
- 80% din recomandările Consiliului sunt aplicate de autorități.
- În 2017 au fost realizate 2 ateliere de instruire tematice cu suportul CoE în Moldova pentru membrii Consiliului pentru prevenirea torturii. Proiectul Metodologiei de monitorizare a locurilor de detenție elaborat.
- Unitate de transport cu o capacitate de maximum 9 locuri, destinată vizitelor preventive și de monitorizare achiziționată.

Ținta strategică C: Servicii accesibile din partea Consiliului pentru egalitate

Indicatori de rezultat:

1. Creșterea ratei de implementare a recomandărilor Consiliului pentru Egalitate înaintate autorităților vizate privind îmbunătățirea cadrului normativ din perspectiva nediscriminării și a egalității.
2. Creșterea ponderii persoanelor repuse în drepturi ca urmare a intervențiilor Consiliului pentru Egalitate
3. Creșterea gradului de cunoaștere și de încredere față de Consiliul pentru Egalitate din partea persoanelor/titularilor de drepturi și a autorităților publice/purtătorilor de obligații

Referitor la perfecționarea cadrului normativ în domeniul prevenirii și combaterii discriminării, precum și accesibilizarea informației și a serviciilor Consiliului pentru egalitate astfel încât să corespundă nevoilor persoanelor cu diverse tipuri de dizabilități, persoanelor aparținând minorităților naționale și persoanelor din zonele rurale au fost implementate acțiuni privind:

- modificarea Constituției Republicii Moldova, prin Legea 255 din 22.11.2018, cu scopul de a proteja, asigura și promova condițiile egale în exercitarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor cu dizabilități precum și respectul pentru demnitatea lor.
- În baza evaluărilor Legii nr.121/2012 și Legii nr. 298/2013, realizate de experții contractați de Consiliul Europei și a propunerilor formulate de Consiliul pentru egalitate a fost elaborat proiectul *Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative* (cadrul normativ de reglementare a activității Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității). Obiectivele proiectului se concentrează pe: - precizarea și reglementarea mai clară a competenței Consiliului; - extinderea criteriilor de non-discriminare; - îmbunătățirea colectării de date în materia egalității, nediscriminării și diversității, monitorizarea, evaluarea și raportarea anuală a rezultatelor; - consolidarea cadrului instituțional în domeniu, în vederea asigurării unei mai bune implementări a principiului egalității și nediscriminării. Proiectul a fost aprobat prin HG nr. 635 din 05.07.2018 și înregistrat în Parlament cu nr. 235 din 06.07.2018.
- Referitor la accesibilizarea informației, Consiliul pentru egalitate în cadrul proiectului „Accesibilitatea pe înțelesul tuturor”, finanțat de MAE al Danemarcei și implementat de PNUD, a transpus în format ușor de citit, ușor de înțeles Legea nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității, ceea ce face cadrul legal mai accesibil persoanelor cu dizabilități și cele care nu au o cultură juridică bine dezvoltată. De asemenea, în cadrul aceluiași proiect, a fost tradus „Ghidul petiționarului” în 4 limbi minoritare (găgăuză, bulgară, ucraineană și romani). Ghidul explică atribuțiile Consiliului, formele de discriminare, criteriile protejate și procedura de examinare în fața Consiliului a plângerilor privind faptele de discriminare. Totodată, pentru a fi accesibil persoanelor cu dizabilități de vedere „Ghidul petiționarului” a fost transcris în limbajul Braille și a fost elaborată versiunea sonoră a acestuia, în română și rusă, care sunt disponibile pe pagina oficială a Consiliului www.egalitate.md.
- În data de 10.10.2018 Consiliul a organizat conferința cu genericul „Egalitatea pe înțelesul tuturor” în cadrul căreia a distribuit materialele accesibile reprezentanților grupurilor vulnerabile.

5. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: TRANSPARENȚA, ACCESUL LA INFORMAȚIE ȘI LIBERTATEA DE EXPRIMARE

Obiectivul I: Asigurarea libertății de exprimare, a pluralismului și a transparenței

Ținta strategică A: Directiva Uniunii Europene cu privire la serviciile mass-mediei audiovizuale (SMA) transpusă în legislația națională de profil

Indicatori de rezultat:

1. Cadrul normativ național din domeniu armonizat cu standardele conținute în Directiva Uniunii Europene cu privire la serviciile mass-mediei audiovizuale
2. Creșterea gradului de transparență în ceea ce privește proprietatea asupra mass-mediei
3. Reducerea concentrării proprietății asupra mass-mediei
4. Creșterea numărului de radiodifuzori locali pe piața media națională
5. Cunoștințe și abilități îmbunătățite ale elevilor/tinerilor în domeniul media/media literacy
6. Creșterea accesibilității produselor media pentru persoanele cu dizabilități senzoriale și minoritățile lingvistice
7. Avansarea poziției Republicii Moldova în clasamentele internaționale privind libertatea mass-mediei
8. Creșterea gradului de transparență a activității Consiliului Coordonator al Audiovizualului
9. Creșterea actelor de reacționare ale Consiliului Coordonator al Audiovizualului în cazurile de incitare la ură și discriminare în mass-media audiovizuală

Pentru definirea noțiunilor de proprietar de media, investitor în domeniul media, cotă de piață media, cotă de licență media, cotă de publicitate, elaborarea prevederilor referitoare la monitorizarea periodică în ceea ce privește produsul străin și cota

de publicitate deținută, precum și reglementarea stimulării caselor de producție media naționale să creeze produse media în domeniile social, medical, al justiției, al combaterii corupției și al drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale a fost adoptat **Codul serviciilor media audiovizuale, Legea nr.174 din 08.11.2018, precum și Legea nr. 154 din 26.07.2018 privind atragerea investițiilor străine în producția de film și alte opere audiovizuale.**

Obiectivul II: Asigurarea accesului la informație

Ținta strategică A: Accesul la informație asigurat pe întreg teritoriul Republicii Moldova

Indicator de rezultat:

Autoritățile publice asigură accesul la informațiile de interes public fără constrângeri și în mod deplin

În scopul asigurării securității informaționale a Republicii Moldova a fost adoptată **Legea nr. 299/2017 privind aprobarea Concepției securității informaționale a Republicii Moldova**, precum și **Hotărârea Parlamentului nr. 256/2018 privind aprobarea Programului de măsuri pentru implementarea Concepției securității informaționale a Republicii Moldova.**

A fost elaborat proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea privind accesul la informație, Legea cu privire la libertatea de exprimare, Legea privind protecția datelor cu caracter personal, Legea cu privire la petiționare, Codul contravențional, Legea cu privire la secretul de stat).

În scopul instruirii personalului autorităților publice centrale și locale cu privire la asigurarea transparenței și a accesului la informații, Academia de Administrație Publică în colaborare cu partenerii de dezvoltare a desfășurat cursuri de instruire la comanda de stat.

6. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: NEDISCRIMINAREA ȘI EGALITATEA

Obiectivul I: Protecția împotriva discriminării

Ținta strategică A: Creșterea gradului de acceptare a unor grupuri de persoane din Republica Moldova (persoanele cu dizabilități mintale și intelectuale, comunitatea LGBT, persoanele cu statut HIV pozitiv, imigranții, foștii deținuți, persoanele aparținând minorităților naționale)

Indicatori de rezultat:

- 1. Creșterea ratei de politici publice/acte normative elaborate/îmbunătățite prin prisma nediscriminării și a egalității*
- 2. Reducerea distanței sociale față de grupurile vulnerabile, susceptibile la încălcarea drepturilor omului conform indicelui distanței sociale*
- 3. Creșterea ratei de produse media cu tematică ce reflectă nediscriminarea și asigurarea egalității*
- 4. Creșterea ratei de incriminare a faptelor ilegale motivate de prejudecăți, dispreț sau ură*
- 5. Mecanismul național de colectare a datelor dezagregate în domeniul drepturilor omului, conform cu recomandările ONU, instituit*

Acțiunile implementate în anul 2018 pentru atingerea țintei respective s-au axat pe sensibilizarea publicului larg și a autorităților publice cu privire la stereotipurile existente în societate față de unele grupuri de persoane, ridicarea gradului de implicare a funcționarilor publici/reprezentanților administrației publice locale și a organelor de ocrotire a normelor de drept în prevenirea discriminării, facilitarea accesului la serviciile de suport în procesul de revendicare a drepturilor încălcate, incriminarea și pedepsirea faptelor ilegale motivate de prejudecăți, dispreț sau ură, dezvoltarea capacităților specialiștilor din instituții privind egalitatea și nediscriminarea:

- a fost publicat Ghidul de bune practici „Servicii sociale pentru persoanele cu dizabilități de pe ambele maluri ale râului Nistru” (cu suportul A.O. Keystone);
- au fost organizate o serie de instruirii și campanii de informare/sensibilizare (cu suportul A.O. Keystone):
  - 2 training-uri pentru 40 de persoane, la Chișinău și Tiraspol, în limbile română și rusă, cu privire la prevenirea discriminării persoanelor cu dizabilități;
  - instruirii în domeniul promovării drepturilor pentru 284 de persoane cu dizabilități din instituțiile rezidențiale instruite;
  - 15 reprezentații teatrale pe ambele maluri ale râului Nistru, la care au participat 1400 elevi și pedagogi;
  - campania de promovare a Serviciului de asistență telefonică „Linia Fierbinte 080010808”,
- de asemenea, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a organizat 2 seminare zonale de instruire pentru radiodifuzori, jurnaliști și editori de la posturile de televiziune și radio cu privire la reflectarea diversității și nediscriminarea în mass-media

- Consiliul pentru egalitate:
  - a lansat campania de sensibilizare a opiniei publice referitor la situația oamenilor în etate cu genericul – „Învățăm prin dialog între generații”. În cadrul campaniei au fost elaborate și distribuite 4 spoturi video care ilustrează importanța creării și continuării dezvoltării societății prin crearea unei legături durabile și lucrative între generații;
  - a continuat, în 2018, campania „Oameni buni - legea 121 este pentru toți” cu difuzarea la canalele de televiziune naționale și regionale spoturile „Ce vezi în imagine”, care sensibilizează publicul cu privire la persoanele cu dizabilități, minoritățile etnice, minoritățile sexuale și rolul femeii;
  - a elaborat spotul informativ „Apără-ți drepturile, nu accepta să fii discriminat!”, pliantele „Consiliul pentru Egalitate te protejează împotriva discriminării” și „Suntem egali! Stop discriminare”, care conțin informație despre atribuțiile Consiliului, modalitatea de depune a plângerii, durata și procedura de examinare a plângerii, modalitatea de identificare a faptei de discriminare, precum și formele de sancționare a faptelor de discriminare;
  - curs de instruire on-line în domeniul nediscriminării.
- Consiliul pentru egalitate cu suportul proiectului “Susținerea eforturilor naționale în prevenirea și combaterea discriminării în Republica Moldova” cofinanțat de Uniunea Europeană și Consiliul Europei a realizat „Studiul privind percepțiile și atitudinile față de egalitate în Republica Moldova” în limbile română și rusă.
- A fost distribuit Ghidul pentru autoritățile administrației publice locale în domeniul prevenirii și combaterii discriminării, Protecția juridică a dreptului la educație exercitat fără discriminare.
- Proiectul de lege pentru modificarea legislației penale și contravenționale **privind introducerea motivelor de prejudecăți, dispreț sau ură** a fost elaborat și înaintat în Parlament pentru adoptare (HG.764 din 17.06.2016).
- Structura specializată a IGP (DGUP) a elaborat și remis pentru aplicarea în practică subdiviziunilor de urmărire penală teritoriale și specializate ale IGP, recomandările metodice privind aspecte referitoare la metodica și tactica investigării infracțiunilor motivate de ură.
- Tematica privind particularitățile investigării și examinării infracțiunilor motivate de prejudecăți, dispreț sau ură a fost inclusă în Planul modular de formare continuă a judecătorilor și procurorilor, astfel, pe parcursul anului 2019, urmează a fi realizate activități de instruire în domeniu.
- A fost inițiat procesul de elaborare și aprobare a ghidurilor metodologice de examinare a cauzelor privind infracțiunile motivate de prejudecăți, dispreț sau ură.
- A fost aprobat prin ordinul MSMPS nr.425 din 20.03.2018 „Ghidul privind aplicarea procedurii de comunicare și consiliere a pacienților”. Totodată, în vederea asigurării implementării conforme a prevederilor Ghidului în practică, cu suportul Școlii de Management în Sănătate Publică, au fost organizate cursuri de instruire la care au participat angajați ai instituțiilor medico-sanitare atât publice, cât și private. Ghidul va fi multiplicat în număr de 3000 de exemplare cu suportul Fondului ONU pentru Populație și al Organizației Mondiale a Sănătății și distribuit instituțiilor medico-sanitare.

7. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: EGALITATEA DE GEN ȘI VIOLENȚA ÎN FAMILIE

Obiectivul I: Prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie

Ținta strategică A: Fenomenul violenței față de femei, inclusiv violența în familie, diminuat printr-o abordare sistemică și răspunsul eficient al organelor de resort

Indicatori de rezultat:

1. Creșterea gradului de încorporare a dimensiunii intersecționale (nevoile femeilor de etnie romă/femeilor cu dizabilități, inclusiv ale celor care trăiesc în instituții/femeilor din mediul rural/femeilor LGBT/femeilor în etate) în cadrul normativ ce reglementează violența față de femei și violența în familie
2. Creșterea accesibilității serviciilor de asistență și reabilitare a femeilor-victime ale abuzului și violenței în familie, inclusiv prin servicii prestate prin externalizare

În scopul asigurării implementării politicii de stat în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie a fost asigurată monitorizarea anuală a implementării Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018–2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018–2020 privind implementarea acesteia.

- Pe pagina oficială web a Poliției a fost publicată *Notă informativă privind starea infracționalității în domeniul infracțiunilor ce atentează la viața și sănătatea persoanei, precum și celor comise în sfera relațiilor familiale pe parcursul anului 2018.*

- Prin Ordinul IGP nr. 360 a fost aprobată „**Instrucțiunea cu privire la intervenția Poliției în prevenirea și combaterea violenței în familie**”.
- Pe parcursul anului 2018 în adresa IP teritoriale au parvenit **11 026 adresări înregistrate ce vizează conflictele în cadrul relațiilor familiale**. Cu referire la categoria ce atentează la valorile familiale, în 2018 au fost înregistrate 2655 cazuri de violență în familie, din care 998 au întrunit elementele de infracțiune, iar 1657 – de contravenții, prevăzută de art.781 (violența în familie) CC.
- În perioada de referință, de către ofițerii de poliție, au fost înaintate **382 demersuri către instanțele judecătorești**, privind aplicarea măsurilor de protecție victimelor violenței în familie, dintre care 33 au fost respinse de către judecători, nefiind motive obiective pentru aplicarea măsurilor de protecție. Astfel, Poliția a supravegheat 666 ordonanțe de protecție, emise de către instanțele judecătorești, dintre care 446 ordonanțe de protecție emise pentru victimele femei, 26 pentru victimele copii, 179 pentru victimele femei și copii și 15 ordonanțe pentru victimele bărbați. Pentru încălcarea ordonanței de protecție, în privința a 408 persoane au fost inițiate cauze penale în baza art. 320¹ Cod penal.
- În total, în anul 2018, Poliția a eliberat 3877 ordine de restricție de urgență, în privința agresorilor familiari. Pentru încălcarea ordinului de restricție de urgență, în privința a 414 agresori familiari au fost pornite proceduri contravenționale în baza art. 318¹ Codului Contravențional.
- Au fost desfășurate 1504 intervenții în cadrul echipelor multidisciplinare. Au fost sesizate 132 cazuri către autoritățile tutelate privind victimele copii a cazurilor de violență și au fost referite 701 cazuri pentru acordarea serviciilor și asistenței necesare.
- În cadrul Campaniilor desfășurate, au fost realizate **3635 activități de sensibilizare și informare, fiind informați cca 46400 cetățeni și distribuite cca 39800 de pliante**. În același scop, angajații Poliției din cadrul IP teritoriale au desfășurate 9670 de activități de informare a căror beneficiari au fost 427004 copii, fiindu-le distribuite 284 298 pliante cu informații utile și recomandări. La 26 noiembrie angajații DGSP au participat în cadrul campaniei „16 zile de activism pentru eliminarea violenței în bază de gen”, care a început de Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeii și s-a încheiat pe 10 decembrie, Ziua drepturilor omului, fiind organizată în țara noastră deja al 18-lea an consecutiv de guvern, autoritățile locale, organizațiile internaționale și societatea civilă.
- Prin Ordinul Procurorului General nr. 31/28 din 30.07.2018 a fost aprobat Planul operațional al Procuraturii în vederea executării Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2018-2023. Raportarea despre implementarea acestui document de politici va fi efectuată, conform procedurilor stabilite în lunile martie și aprilie 2019.

Obiectivul II: Asigurarea egalității de gen și conferirea de noi abilități femeilor și fetelor

Ținta strategică A: Discriminarea împotriva femeilor și fetelor eliminată

Indicatori de rezultat:

1. Sporirea ratei de reprezentare a femeilor, inclusiv a celor din grupurile vulnerabile, susceptibile la încălcarea drepturilor omului, în procesul politic și decizional, la nivel central și local
2. Creșterea ratei de ocupare a femeilor pe piața muncii în posturile ocupate tradițional de bărbați, inclusiv în funcții de conducere

Promovarea rolului femeii în asigurarea păcii și securității ca urmare a implementării Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU, evaluarea progreselor în domeniile egalității de gen/drepturilor femeilor în baza rapoartelor depuse de Republica Moldova la comitetele relevante ale ONU/instituțiile de monitorizare relevante au constituit activitățile inițiate în anul 2018 în vederea atingerii rezultatelor preconizate țintei respective.

- A fost asigurat procesul de monitorizare a implementării Planului de acțiuni privind punerea în aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.03.2018. În perioada scurtă de implementare a Planului de acțiuni (cca 6 luni calendaristice), din 10 acțiuni planificate pentru anul 2018, 3 au fost realizate integral și 7 acțiuni sunt în proces de definitivare. Totodată, din 27 acțiuni planificate pentru anul 2019, 22 sunt deja în proces de derulare. Astfel, întru promovarea femeilor în sectorul de securitate și apărare, au fost organizate **cca 84 ședințe de lucru la nivel local, național și regional, ateliere de lucru, conferințe și mese rotunde, cu implicarea experților naționali și internaționali, mediul asociativ și academic la care au participat cca 2350 de angajați** ai autorităților din sistemul de securitate și structurile de forță. Printre realizările majore, în prima perioadă de implementare, putem remarca următoarele activități:

- Lansarea Ghidului informativ și a Spotului promoțional privind implementarea Planului de acțiuni;
- Toate instituțiile vizate au elaborat planurile instituționale de acțiuni;
- În perioada vizată, autoritățile responsabile de implementare au elaborat și încheiat Acorduri de colaborare cu mediul asociativ pe domeniul egalității gender și sporirea rolului femeii în sectorul de securitate;
- Instituțiile responsabile de implementare au inițiat modificarea și completarea actelor normative ce reglementează domeniile de activitate aferente, în scopul excluderii discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen;
- Autoritățile au inițiat cercetări interne cu privire la percepția egalității de gen și condițiile de muncă ale femeilor în cadrul unităților;
- În perioada de implementare, a fost votat în lectură finală proiectul de Lege pentru modificarea unor acte legislative, cu introducerea principiului egalității și non-discriminării în serviciul public (Legea nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public);
- A fost asigurată consecvența în transmiterea celui de-al 6-lea Raport periodic asupra implementării Convenției cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei în Republica Moldova, precum și a informației pe marginea cauzelor individuale care se află în atenția Comitetului ONU privind eliminarea discriminării față de femei. MSMPS a prezentat în adresa MAEIE Raportul național periodic privind implementarea prevederilor CEDAW.

8. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: DREPTUL LA EDUCAȚIE

Obiectivul I: Sporirea accesului la o educație de calitate pentru toți copiii și tinerii

Ținta strategică A: Acces garantat pentru toți copiii și tinerii la învățământul primar și cel secundar gratuit, echitabil și calitativ, în vederea obținerii unor rezultate eficiente

Indicatori de rezultat:

1. Reducerea ratei copiilor neimplicați în învățământul primar, secundar și cel liceal, în special a celor din grupurile vulnerabile, susceptibile la încălcarea drepturilor omului
2. Sporirea ratei de absolvire a instituțiilor de învățământ profesional tehnic și superior, în special în rândul copiilor și tinerilor din grupurile vulnerabile, susceptibile la încălcarea drepturilor omului, în special în rândul fetelor
3. Îmbunătățirea dotării tehnico-materiale a școlilor
4. Sporirea accesului la toate activitățile școlare și extracurriculare pentru elevii afectați de procesul de optimizare a școlilor
5. Accesibilitate crescută și egală la toate nivelurile de învățământ și la formarea profesională pentru persoanele vulnerabile, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități și copiii în situații vulnerabile
6. Creșterea ratei PIB și a bugetului public național pentru educație
7. Creșterea numărului de elevi/studenți cu cunoștințe și competențe îmbunătățite, necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, a stilurilor de viață durabile, a drepturilor omului, a egalității de gen, a culturii păcii și nonviolentei, a cetățeniei globale, precum și pentru aprecierea diversității culturale și a contribuției culturii la dezvoltarea durabilă

Implementarea **Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”** a fost monitorizată anual, indicatorii fiind calculați pentru fiecare an de implementare și incluși în rapoartele respective de monitorizare plasate pe pagina oficială a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Evaluarea intermediară a implementării Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014–2020 „Educația–2020” a fost realizată pe parcursul anului 2018 de către Expert-Grup, cu sprijinul UNICEF. Gradul de implementare a indicatorilor-cheie este reflectat în Raportul de evaluare respectiv. Grupul de experți a propus elaborarea unei noi strategii de dezvoltare a educației (în contextul SND „Moldova-2030 și al ODD-urilor), proces care urmează să demareze în anul 2019.

Obiectivul II: Reducerea discriminării la toate nivelurile de învățământ în conformitate cu standardele internaționale

Ținta strategică A: Asigurarea, până în anul 2022, a accesului egal la toate nivelurile de învățământ și la formarea profesională pentru persoanele vulnerabile, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități și pentru copiii în situații vulnerabile

În vederea implementării **Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011–2020**,

- a fost elaborat și prezentat spre aprobare Planul de acțiuni pentru anii 2019-2020 pentru implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020,
- a fost elaborat, aprobat și pus în aplicare cursul Educație incluzivă, componentă obligatorie în formarea inițială a cadrelor didactice, cu suportul A.O. LUMOS Foundation Moldova (aprobat Ordinul ME nr. 125 din 07.03 2012). Ca rezultat 14 instituții, inclusiv 13 universități și 1 instituție cu statut special (Institutul de Științe ale Educației), implementează acest modul în volum de minimum 2 ECTS.
- anual este organizată Conferința națională în domeniul educației incluzive,
- prin Ordinul MECC nr. 880 din 12.06.2018, este aprobat Curriculumul pentru Programul de formare continuă în domeniul educației incluzive a cadrelor didactice din învățământul superior.

Ținta strategică B: Asigurarea, până în anul 2022, că toți elevii/studentii obțin cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, a stilurilor de viață durabile, a drepturilor omului, a egalității de gen, a culturii păcii și nonviolentei, a cetățeniei globale, precum și pentru aprecierea diversității culturale și a contribuției culturii în dezvoltarea durabilă

În vederea atingerii țintei date, în anul 2018 au fost lansat un șir de activități privind implementarea *Strategiei de mediu 2014–2023 în domeniul educației, implementarea Strategiei „Sănătatea, dezvoltarea și bunăstarea copiilor și a adolescenților în perioada 2015– 2020”, dezvoltarea curriculumurilor școlare și universitare prin includerea tematicii egalității de gen, cultivarea cunoștințelor și a competențelor privind drepturile omului, cultura păcii și nonviolenta, cetățenia globală și aprecierea diversității culturale:*

- În anul 2018, în cadrul reformei curriculare, a fost dezvoltat *Curriculumul național în învățământul primar, inclusiv, la disciplina Științe*. Competențele specifice propuse pentru formare la elevi sunt axate pe relațiile omului cu natura și mediul înconjurător, orientează elevii să manifeste atitudine critică față de promovarea valorilor de mediu în contextul educației ecologice.
- Diferite subiecte ce țin de promovarea modului sănătos de viață sunt incluse în diferite discipline școlare obligatorii și opționale, inclusiv: Biologia, Educația fizică, Educația civică, Viața și societatea (valori personale și sociale), Educația pentru sănătate (opțional) și în cadrul procesului de educație extrașcolare. Pentru implementarea noii discipline, au fost pregătiți 90 de formatori și formate 2642 de cadre didactice și manageriale.
- În cadrul reformei curriculare a fost reconceptualizată disciplina *Educație pentru societate*, cu statut obligatoriu pentru elevii din învățământul gimnazial și liceal, care urmează să fie implementată gradual și va înlocui disciplina Educație civică.. Implementarea disciplinei noi prevede formarea la elevi a valorilor statului de drept, dezvoltarea competențelor necesare respectării drepturilor și responsabilităților cetățenești, prin prisma studierii modulelor integrate: Educația pentru cetățenia democratică, Educație pentru drepturile omului, Educația pentru integritate, Educația patriotică, Educația interculturală.
- Au fost instruiți circa 800 de cadre didactice asistente medicale din școli în domeniul prevenirii riscurilor consumului de tutun și alcool la adolescenți și tineri. A fost elaborat Ghidul informativ pentru cadrele didactice ”Educația pentru sănătate în prevenirea consumului de tutun și alcool”.
- Formarea culturii de gen, la nivelul învățământului superior, este realizată în baza programelor/cursurilor de formare profesională inițială și continuă.

9. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: DREPTUL LA CEL MAI ÎNALT STANDARD DE SĂNĂTATE FIZICĂ ȘI PSIHICĂ

Obiectivul I: Asigurarea accesului universal la servicii medicale de calitate

Ținta strategică A: Servicii medicale de calitate, sigure și accesibile pentru toți

Indicatori de rezultat:

1. Creșterea accesibilității financiare a serviciilor medicale pentru persoanele vulnerabile din punct de vedere economic/social
2. Îmbunătățirea percepției populației privind gradul de asigurare a dreptului la sănătate
3. Creșterea accesibilității fizice a serviciilor medicale pentru persoanele cu diferite tipuri de dizabilități

În vederea asigurării realizării politicii de stat în domeniul sănătății, precum și în domeniul medicamentului a fost:

- organizată conferința națională importanța Farmacovigilenței de către Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale, 100 specialiști din toată țara;
- Asigurată **implementarea Programului național de promovare a sănătății pentru anii 2016 – 2020** (aprobat prin HG nr. 1000 din 23.08.2016). Principalele acțiuni realizate în cadrul programului nominalizat țin de consolidarea capacităților specialiștilor din diferite domenii în promovarea sănătății în a. 2018 au fost: **organizate circa 352 de instruiți, unde au fost informate și instruite peste 12561 de persoane**; implementarea cu suportul CNAM a Campaniei naționale de informare și sensibilizare a populației privind riscurile pentru sănătate a consumului de tutun și alcool; organizarea acțiunilor de sensibilizare și informare a populației în cadrul Zilelor mondiale, naționale de promovare a sănătății și profilaxia bolilor – în total s-au organizat circa 30 de evenimente; dezvoltarea planurilor teritoriale intersectoriale privind bolile netransmisibile, etc.
- Conform „*Raportului statistic privind promovarea sănătății și educație pentru sănătate*” în perioada de referință au fost elaborate și editate peste 13624 de materiale informative și educaționale în domeniul promovării sănătății și profilaxia bolilor. Prin sursele mass-media naționale și locale s-au derulat circa 956 emisiuni, reportaje televizate, difuzate 640 emisiuni radio, publicate 1125 materiale în presă și 1886 de informații în resursele internet. Au fost organizate 2633 acțiuni în comunicate (serate, flash-mob, concursuri, etc.). De către lucrătorii medicali au fost susținute circa 1 mln 800 mii convorbiri individuale, elaborate 11388 buletine sanitare.
- Elaborat, expertizat și avizat proiectul **noii legi a medicamentului**, autor MSMPS.
- Modificată Hotărârea Guvernului nr.525 din 22.06.2010 pentru aprobarea **Regulamentului cu privire la modul de aprobare și înregistrare a prețurilor de producător la medicamente**.
- Aprobata Ordinul MSMPS nr. 358 din 12.05.2017 cu privire la aprobarea **Regulamentului privind efectuarea activităților de farmacovigilență** (prin transpunerea Directivei 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001).
- Modificat Ordinul MSMPS nr. 521 din 01.06.2012 privind controlul de stat al calității medicamentelor.
- Aprobata Dispoziția MSMPS nr. 323/A din 03 iulie 2018 cu privire la **revizuirea cadrului normativ privind medicamentele compensate**.

Obiectivul II: Îmbunătățirea indicelui de sănătate a copilului în conformitate cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă 2030

Ținta strategică A: Reducerea, până în anul 2022, a mortalității neonatale până la 6,5 decese la 1000 de nașcuți vii și a mortalității copiilor de până la 5 ani – până la 11,5 de decese la 1000 de nașcuți vii

Întru consolidarea sistemului de vizite la domiciliu a familiilor cu copiii de vârstă fragedă, la 27 februarie 2018, în cadrul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a avut loc masa rotundă cu genericul „Consolidarea programului de vizite la domiciliu ca parte componentă a Standardelor de supraveghere a copilului în condiții de ambulator”, cu participarea conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice din teritoriu, în cadrul căreia au fost prezentate rezultatele Studiului de evaluare a funcționării Standardelor de supraveghere a copiilor de 0-18 ani în condiții de ambulator în RM.

Ulterior, la 30 martie 2018 a avut loc ședința în cadrul Asociației de nursing din Republica Moldova, privind prezentarea conceptului nou al programului de vizite la domiciliu ca parte componentă a Standardelor de supraveghere a copilului de 0-3 ani în condiții de ambulator de către Asistentul Medical de Familie.

A fost elaborat și publicat în tiraj de 4000 exemplare, în limba română și 2000 exemplare în limba rusă Ghidul de suport pentru aplicare practică pentru asistentele medicale de familie “Vizite de monitorizare la domiciliu a copilului sănătos de vârstă mică”, care reprezintă un suport metodologic, ce descrie procedurile de prestare, organizare și funcționare a noului standard de prevenire a maladiilor și a riscurilor pentru bunăstarea copilului în cadrul Programului de vizite la domiciliu a familiilor care cresc copii de vârstă mică.

Au fost elaborate și publicate în tiraj de 120 000 exemplare (inclusiv 96 000 în limba română și 24 000 în limba rusă) Formulare de monitorizare la domiciliu a copilului sănătos de 0-3 ani (pentru asistentele medicale de familie). Formularele sunt folosite în cadrul Standardelor de supraveghere a copilului sănătos și reunesc principalele aspecte de lucru conforme cu legislația în vigoare, conțin elementele cheie ale programului de vizite la domiciliu, cu abordarea

medico-socială complexă a copilului în cadrul programului de vizite la domiciliu, identificarea riscurilor și a semnelor de violență, abuz și neglijare a copilului și menținerea stării de sănătate și alimentație corectă a copilului de vîrstă mică.

Au fost elaborate 29 de pliante pentru părinți și 1 pliant informativ privind programele de vizite la domiciliu pentru asistenții de familie, care au fost publicate în tiraj de 300 000 exemplare (inclusiv 210 000 în limba română și 90 000 în limba rusă). Pliantele pentru părinți conțin informație referitor la alimentația, îngrijirea, securitatea copilului, etc și sunt distribuite tuturor familiilor în care se nasc copii (sunt în cutiile pentru nou-născuți).

În conformitate cu Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr 709, din 7 iunie 2018 “Cu privire la organizarea seminarelor de instruire” au fost desfășurate 12 seminare de instruire cu genericul "Normele și Standardul de organizare a vizitelor de supraveghere la domiciliu a copilului sănătos 0-3 ani", în cadrul cărora au fost instruite 432 asistente medicale de familie din 12 raioane ale țării.

La fel, conform ordinului Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr.1208 din 22.10.2018 a fost desfășurat seminarul de instruire cu genericul „Normele și Standardul de organizare a vizitelor de supraveghere la domiciliu a copilului sănătos 0-3 ani”; în cadrul cărora au fost instruiți 43 specialiști principali în acordarea asistenței medicale mamei și copilului din cadrul instituțiilor medico-sanitare publice raionale, care vor asigura ulterior instruirea tuturor asistentelor medicale de familie din teritoriu și monitorizarea procesului de implementare.

Au fost revizuite, actualizate și prezentate spre aprobare Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale ***“Standardele de supraveghere a copilului de 0-18 ani în condiții de ambulator” și “Carnetul de dezvoltare a copilului”, Formularul 112/e.***

La acțiunea privind colaborarea intersectorială în vederea reducerii mortalității la domiciliu sau determinate de cauze prevenibile a copiilor cu vârste de până la 5 ani, pe parcursul anului 2018, în evidența medicilor de familie/asistenților medicali de familie și a asistenților sociali comunitari, s-au aflat 5711 copii în vîrstă de până la 5 ani (a. 2017 –7598 copii), inclusiv 1728 copii cu vîrsta sub 1 an, ponderea cărora constituie circa 30,3%.

În decursul anului 2018, de către lucrătorii medicali (medicii de familie, asistenții medicali de familie) și asistenții sociali comunitari, au fost identificate 2151 cazuri noi, dintre care 1062 în rîndul copiilor sub 1 an. În total au fost realizate 3696 evaluări complexe ale familiilor cu copii cu vîrsta de până la 5 ani (a. 2017 - 4722) și elaborate 3254 planuri individuale (a. 2017 – 4680), inclusiv pentru familiile cu copii cu vîrsta 0-12 luni, în situație de risc.

Din familiile vizate 232 copii, dintre care 44 cu vîrsta de până la un an au fost separați de părinți. Totodată, 72 copii (dintre care 6 cu vîrsta de până la un an) au fost plasați în familia extinsă, 15 copii (2 cu vîrsta până la un an) au fost plasați în serviciul de tutelă la persoane terțe, 50 copii (8 până la un an) au fost plasați în Serviciul de asistență parentală profesionistă, 5 copii, toți cu vîrsta mai mare de un an au fost plasați în Serviciul Casă de copii de tip familial și 90 copii (28 dintre care cu vîrsta de 0-12 luni) au fost plasați în instituții rezidențiale. În același timp, 26 de copii dintre care 25 cu vîrsta de 0-12 luni au fost reintegrați în familia biologică.

În perioada de raportare către structurile teritoriale de asistență socială și protecție a familiei au parvenit 986 sesizări ale cazurilor suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic a copiilor cu vîrsta de 0-5 ani, au fost emise 102 ordonanțe de protecție a copiilor, cu 72 mai multe decât în a. 2017. De asemenea, au fost înaintate în instanța de judecată 100 acțiuni privind luarea copilului din familie și 88 acțiuni privind decăderea din drepturile părintești.

Întru depășirea situațiilor de risc pentru 2083 familii au fost stabilite prestații sociale, iar la 1906 familii le-au fost acordate servicii sociale. De asemenea, reieșind din necesitățile individuale, în cazul a 985 familii a fost acordat suport în perfectarea actelor de identitate și documentarea copiilor, consiliere psihologică, suport în înscrierea copiilor la instituțiile de învățămînt preșcolar, au fost întreprinse vizite de instruire a familiilor în scopul prevenirii accidentelor la copii de către asistentul social, asistentul medical, polițistului de sector și distribuite ghiduri, pliante referitoare la prevenirea riscurilor la domiciliu, au fost acordate ajutoare materiale și umanitare sub formă de colete alimentare, îmbrăcăminte, încălțăminte, lemne de foc.

Pe lângă activitățile menționate, atât copiii cu vârsta sub 5 ani, cât și femeile gravide din grupul de risc, au fost monitorizați și evaluați pe parcursul anului 2018 de către medicii de familie și asistenții medicali de familie, inclusiv la domiciliu, în corespundere cu Standardele de supraveghere aprobate de minister (Ordinul Ministerului Sănătății nr. 1000 din 08.10.2012 „Cu privire la aprobarea Standardelor de supraveghere a copilului sănătos în condiții de ambulator” și Ordinul nr. 31 din 31.01.2016 „Cu privire la aprobarea Standardelor de supraveghere a gravidelor în condiții de ambulator”.

În jur de 4414 copii cu vârsta sub 5 ani din familii în situații de risc alimentați artificial, au fost asigurați cu amestecuri lactate adaptate, procurate din sursele financiare ale autorităților publice locale.

Potrivit datelor preliminare ale Centrului Național de Management în Sănătate, pe parcursul anului 2018, în republică au fost înregistrate 400 cazuri de decese în rândul copiilor cu vârsta sub 5 ani (a. 2017 - 385), indicatorul mortalității copiilor sub 5 ani constituind – 12,3 (a. 2017 - 11,4‰).

În această perioadă în afara instituțiilor medicale au decedat 70 copii cu vârsta sub 5 ani (a. 2017 - 67 cazuri), rata deceselor la domiciliu constituind 2,1‰ (a. 2017 - 1,9‰).

Din totalul copiilor cu vârsta sub 5 ani decedați pe parcursul anului 2018, 315 copii aveau vârsta de până la 1 an (78,7%), (a. 2017 - 85,9%), indicatorul mortalității infantile constituind - 9,6‰ (a. 2017 - 9,7‰). La domiciliu au decedat 41 copii cu vârsta 0 - 12 luni (a. 2017 – 51 copii), ponderea acestora constituind în jur de 13% comparativ cu a. 2017 când acest indicator a fost de 15%.

În perioada anului 2018 angajații Poliției au organizat 4858 măsuri. Ca rezultat, au fost identificați 447 copii, din diferite categorii de vârste, aflați în situație de risc, care au fost plasați în diferite forme de plasament după cum urmează: 330 în regim de urgență și 117 în regim planificat.

În scopul consolidării capacităților serviciului perinatal/ fortificarea sistemului de asistență perinatală a nou-născuților înainte de termen, toate Centrele Perinatologice de nivelul II și III, au fost dotate cu aparatură medicală modernă (în cadrul proiectului JICA). Întrucât uzura acestuia crește de la un an la altul, pe parcursul a. 2018, pentru Centrul Perinatologic de nivelul III (Institutul Mamei și Copilului), unde sunt îngrijiți și tratați copiii născuți prematuri și cei născuți cu masa mică și foarte mică la naștere din întreaga republică, au fost procurate 4 aparate VAP și 5 pompe de infuzie.

Potrivit datelor IMSP Institutul Mamei și Copilului, rata de supraviețuire a nou-născuților prematuri constituie 90%.

Obiectivul III: Asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă

Ținta strategică A: Accesul universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă (SSR) asigurat, inclusiv la serviciile de planificare familială, de informare și educație

Indicatori de rezultat:

- 1. Creșterea accesului persoanelor din grupurile vulnerabile, susceptibile la încălcarea drepturilor omului, la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă*
- 2. Creșterea ponderii persoanelor cu dizabilități, în special a celor din instituțiile rezidențiale, care beneficiază de servicii de sănătate sexuală și reproductivă*
- 3. Scăderea incidenței bolilor sexual transmisibile (BST), a sarcinilor și a avorturilor în rândul minorilor*

Prin Hotărârea Guvernului nr. 681 din 11 iulie 2018 a fost aprobat **Programul național privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive pentru anii 2018-2022**, documentul fundamental de politici cu privire la intervențiile naționale în domeniul sănătății și drepturilor sexuale și reproductive, direcționat spre îmbunătățirea accesului și calității serviciilor de sănătate sexuală și reproductivă prin prisma respectării drepturilor omului, a drepturilor sexuale și reproductive și a egalității de gen.

În scopul sporirii gradului de conștientizare privind importanța sănătății sexuale și reproductive în rândul elevilor/tinerilor au fost realizate măsuri privind:

- integrarea și dezvoltarea subiectelor ce țin de promovarea modului sănătos de viață în curriculumul revizuit la disciplina opțională Educație pentru sănătate, care este pilotat în 22 de instituții de învățământ general.

- În scopul implementării modului sănătos de viață, în instituțiile de învățământ superior (USM, UTM, ASEM, UPS, UST), sunt organizate, în colaborare cu parteneri de dezvoltare (de ex., ONG-ul Procurier-media, în parteneriat cu BAYER PHARMA și Gedeon Richter) prelegeri publice (Un tânăr sănătos într-o țară prosperă, Fac ce vreau, dar știu ce fac, O călătorie discretă prin viața femeii, De vorbă cu medicul-ginecolog, Formule moderne de sănătate etc.).

Obiectivul IV: Scăderea incidenței bolilor netransmisibile, în special în rândul grupurilor vulnerabile, susceptibile la violarea drepturilor omului

Ținta strategică A: Reducerea gradului de mortalitate prematură cauzată de boli netransmisibile prin măsuri de prevenire și tratament

Indicatori de rezultat:

1. Sporirea gradului de acceptabilitate a serviciilor de prevenire a bolilor netransmisibile pentru grupurile vulnerabile, susceptibile la violarea drepturilor omului
2. Sporirea accesului la măsuri de tratament al bolilor netransmisibile în rândul persoanelor din grupurile vulnerabile, susceptibile la violarea drepturilor omului

Realizarea politicii de stat în domeniul prevenirii și controlului bolilor netransmisibile a fost asigurată în anul 2018 prin:

- organizarea a 3 evenimente de promovare a sănătății în prevenirea cancerului, 4 evenimente pentru prevenirea factorilor de risc comportamentali a BNT (tutun, alcool, sedentarism, obezitate) și alte evenimente în prevenirea bolilor cardiovasculare, diabet, boli pulmonare, boli cronice de rinichi, etc. inclusiv: *Săptămâna Europeană de prevenire a cancerului de col uterin, Ziua Mondială a Inimii, Ziua Mondială a Diabetului, Lunarul de conștientizare a cancerului de sân, Ziua Europeană a prevenirii obezității, Ziua Mondială fără tutun, Ziua Națională fără alcool, Ziua Națională de renunțare la fumat.*
- realizarea a 20 de proiecte locale de ameliorare continuă a calității la nivel de asistență medicală primară, 10 proiecte de promovare a sănătății bazate pe ameliorarea indicatorilor Profilurilor de sănătate, elaborate de echipele multidisciplinare din cadrul Consiliilor Teritoriale de Sănătate Publică și 3 planuri de acțiuni pentru integrarea serviciilor de prevenire, asistență și îngrijiri de durată a persoanelor cu BNT, cu suportul proiectului moldo-elvețian "Viața sănătoasă. Reducerea poverii bolilor netransmisibile".
- aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 1030 din 30 noiembrie 2017 prin care a fost aprobat **Programul național de prevenire și control al diabetului zaharat pentru anii 2017-2021** și a Planul de acțiuni privind implementarea acestuia.

Obiectivul VI: Reducerea morbidității prin boli transmisibile

Ținta strategică A: Rată redusă a transmiterii HIV și a infecțiilor cu transmitere sexuală (ITS), precum și a mortalității asociate cu HIV

Indicatori de rezultat:

1. Sporirea gradului de respectare a confidențialității persoanelor cu statut HIV pozitiv
2. Reducerea cazurilor noi de infectare cu HIV, cu viruși hepatici, cu tuberculoză și de boli condiționate de calitatea apei
3. Extinderea acoperirii cu tratament antiretroviral gratuit

Pe parcursul anului 2018 a fost dezvoltat Sistemul informațional de colectare a datelor privind HIV și ITS în cadrul Spitalului de Dermatologie și Maladii Comunicabile.

Ținta strategică B: Rata redusă a tuberculozei, a hepatitei, a bolilor condiționate de apă și a altor boli transmisibile

Indicator de rezultat:

Descrescerea ratei mortalității în rândul persoanelor bolnave de tuberculoză, de hepatită, de boli condiționate de apă și de alte boli transmisibile

- Monitorizarea și evaluarea implementării **Programului național de combatere a hepatitelor virale B, C și D pentru anii 2017–2021**, a reliefat următoarele:
  - În structura morbidității în anul 2018 ponderea hepatitei virale B a fost 3,4%, hepatita virală C – 5,7%, hepatita virală D – 0,4%.

- În anul 2018 morbiditatea prin hepatita virală B acută a constituit 0,62 la 100000 populație, prin hepatita virală C acută - 1,04, prin hepatita virală D – la 0,07.
- În scopul sporirii gradului de conștientizare a populației, îndeosebi în rândul grupurilor cu risc sporit de infectare privind prevenirea hepatitelor virale B, C, D au fost organizate **272 seminare cu instruirea a 13185 persoane**, au fost elaborate **374 materiale metodico-informative**, la posturile TV au fost difuzate 23 emisiuni, la radio s-au difuzat 25 emisiuni, în presă au fost publicate 35 articole. De asemenea, au fost susținute 3240 prelegeri, 86494 convorbiri, elaborate 380 buletine sanitare și desfășurate 207 activități în comunități.
- În anul 2018 au fost efectuate cercetări științifice în cadrul proiectului științific instituțional „Studierea infecțiilor virale hemotransmisibile prioritare cu optimizarea supravegherii epidemiologice”.
- Cuprinderea cu vaccinări a copiilor la vârsta 1 an contra HVB a constituit 91,1% a. 2018.
- Hepatita virală B acută: 76,0 % - în localitățile urbane și 24,0% - în mediul rural, la persoane de gen masculin -60,0% cazuri, la persoane cu vârsta 25-39 ani – 48,0% cazuri și cu vârsta 40 ani și mai mare - 32,0% cazuri.
- În anul de referință au fost incluși în tratament antiviral 6282 pacienți, au finisat tratamentul 3929 pacienți.
- La acțiunea de evaluare a corespunderii cu standardele internaționale în domeniu a actelor normative ce stabilesc procedura de transmitere a informației medicale cu caracter personal a fost semnat Acordul privind schimbul de date dintre Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și Compania Națională de Asigurări în Medicină, care are ca scop schimbul de date efectiv, rapid și securizat dintre Sistemul Informațional Registrul persoanelor înregistrate la medicul de familie din cadrul IMS ce prestează AMP în SAOM, Sistemul Informațional Automatizat “Asigurarea Obligatorie de Asistență Medicală”, Sistemul Informațional de raportare și Evidența Serviciilor Medicale (DRG On-line), Sistemul Informațional Automatizat Asistență Medicală Primară și Sistemul Informațional Automatizat Asistență Medicală Spitalicească.
- Au fost organizate 2 evenimente „Simpozionul republican cu genericul Actualitățile în medicină legală” și seminarul privind protecției datelor cu caracter personal din Sistemul Informațional Automatizat Asistență Medicală Primară.

10. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: DREPTUL LA MUNCĂ ȘI PROTECȚIE SOCIALĂ

Obiectivul I: Existența unei forțe de muncă durabile și diversificate

Ținta strategică A: Un nivel sporit al ocupării și o remunerare egală pentru o muncă de valoare egală

Indicatori de rezultat:

1. *Scăderea exodului forței de muncă în domeniile medical și al educației*
2. *Creșterea ratei de angajare în rândul migranților, al tinerilor, al femeilor rom, al persoanelor cu dizabilități, al persoanelor în etate și al celor din mediul rural*
3. *Reducerea ratei șomajului în rândul tinerilor ce aparțin minorităților naționale*
4. *Creșterea ratei de acoperire a plăților din domeniul protecției sociale pentru asigurarea unui nivel de trai decent*
5. *Sporirea gradului de asigurare cu locuințe sociale dotate a tinerilor, a persoanelor cu dizabilități, a familiilor de etnie romă și a familiilor numeroase*

- Au fost elaborate și aprobate 36 de Planuri anuale de acțiuni pentru ocuparea forței de muncă (ANOFM plus 35 subdiviziuni teritoriale).
- Numărul persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă constituie **72761 de persoane, din care 35543 șomeri înregistrați în 2018, 14701 de șomeri au fost plasați în câmpul muncii**. De asemenea, 1861 de șomeri au fost antrenați la lucrări publice, iar 77 de șomeri au fost antrenați în măsuri de stimulare a mobilității.
- Pe parcursul anului 2214 de absolvenți au absolvit cursuri de formare profesională.
- Au fost înregistrate **623 de persoane cu dizabilități, din care 275 de persoane (44%) plasate în câmpul muncii**.
- A fost desfășurat Forumul profesiilor „O carieră de succes acasă” și Târgul locurilor de muncă pentru Tineret, ediția a VIII-a. În cadrul evenimentului au participat 57 de angajatori din diverse ramuri de activitate, care au pus la dispoziția solicitanților 2200 de oferte de muncă, au participat circa 2 500 de persoane de toate vârstele.
- S-a desfășurat Târgul on-line al locurilor de muncă, ediția a XIII-a, cu genericul „Locuri de muncă pentru tineret”, organizat de către ANOFM, în comun cu structurile sale teritoriale. În cadrul ediției, au participat 150 de companii din 28 de zone ale țării din diverse domenii, care au promovat circa 3800 de oportunități de angajare.
- Prin Hotărârea Guvernului nr. 729 din 18 iulie 2018, a fost majorat **pragul indicatorilor de bunăstare de la 80 la 85,64 puncte** (începând cu luna octombrie 2018).

11. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: DREPTURILE COPILULUI

Obiectivul I: Protecția copilului

Ținta strategică A: Rata copiilor separați de familie și numărul de copii plasați în instituții rezidențiale, diminuate

Întru asigurarea condițiilor necesare pentru *creșterea și educația copiilor în mediul familial*:

- A fost aprobată *Instrucțiunea cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului* (HG nr.143/2018).
- A fost aprobat *Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vîrsta de 4 luni–3 ani* (HG nr.730/2018).
- A fost modificat cadrul normativ ce reglementează serviciile alternative de plasament de tip familial Asistența parentală profesionistă și Casa de copii de tip familial, în scopul promovării plasamentului în aceste servicii a copiilor nou-născuți, copiilor cu dizabilități, minorelor gravide, părinților minori cu copii în risc de separare și copiilor acestora (HG nr.662/2018).
- În anul 2018, Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii a fost inclus în pachetul minim de servicii sociale (HG nr. 800/2018), fiind alocate 42 mil. lei.
- Au fost majorate: indemnizația unică la nașterea copilului de la 5645 la 6303 lei; indemnizația lunară pentru creșterea/îngrijirea copilului persoanelor asigurate și neasigurate de la 540 lei la 640 lei; indemnizația lunară de suport pentru creșterea pînă la vîrsta de 3 ani a copiilor gemeni sau a mai mulți copii născuți dintr-o singură sarcină de la 270 la 320 lei.
- A fost elaborat *proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative*, care, include un set de propuneri privind identificarea, evaluarea situațiilor copiilor, ai căror părinți/unicul părinte se află temporar într-o altă localitate din țară sau de peste hotare, precum și obligativitatea formalizării îngrijirii neformale a copiilor vizați prin instituirea custodiei asupra acestora.

Ținta strategică B: Percepția și atitudinea față de violența asupra copiilor, schimbată

Indicator de rezultat:

Rata sporită a situațiilor de identificare, referire și asistență a cazurilor de violență, de neglijare și de exploatare a copiilor

În scopul *prevenirii și combaterii violenței, a neglijării și a exploatării copiilor*:

- A fost aprobată Instrucțiunea cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului (HG nr.143/2018).
- În parteneriat cu Centrul național de prevenire a abuzului față de copii se află în proces de *revizuire cadrul normativ cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate*.
- În parteneriat cu Centrul național de prevenire a abuzului față de copii se află în proces de *dezvoltare un mecanism integrat de monitorizare a setului de indicatori privind aplicarea mecanismului intersectorial de identificare, evaluare, asistență, referire și evidență a copiilor victime sau potențiale victime ale violenței, neglijării și exploatări*.
- În conformitate cu prevederile Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, în perioada de raport, angajații Poliției au expediat **2462 sesizări în adresa autorităților tutelare locale**, dintre care: violență psihică - 204 cazuri; violență fizică - 458; violență sexuală - 123; neglijare - 1676; exploatare - 1; trafic - 1. În același timp, angajații Poliției au participat la evaluarea inițială total a 812 cazuri și la evaluare complexă a 431 de cazuri.
- În cadrul Poliției au fost realizate multiple activități privind prevenirea și combaterea acestui flagel, printre care:
  - conexiunea la o nouă versiune a bazei de date "ICSE", care permite realizarea mai eficientă a analizei materialelor cu conținut de pornografie infantilă;
  - inițierea procedurii de conectare și integrare dintre bazele de date naționale și baza de date "ICSE" a OIPC "Interpol";
  - realizarea testării de la distanță a produsului soft, elaborat de specialiștii din cadrul Interpol-ului.
  - negocierea cu Interpol și reprezentanții companiei canadiene „Blue Bear”, în vederea continuării interconectării SI "Protecția Copiilor" și baza de date internațională ICSE.

- în cadrul cooperării cu Secretariatul Convenției Lanzarote a fost realizată aderarea la proiectul internațional ”End Online Child Sexual Exploitation and Abuse @Europe”.
- De către specialiștii siguranță copii ai subdiviziunilor teritoriale ale Poliției, au fost inițiate și puse în aplicare 442 planuri de sensibilizare, din ele 215 fiind finisate, iar 227 fiind în desfășurare la moment. Astfel, în baza măsurilor planificate au fost organizate și desfășurate 214 mese rotunde, 88 training-uri și 314 sesiuni de informare a angajaților poliției precum și a altor specialiști din domeniul protecției copilului (asistenți sociali comunitari, primari, medici și asistenți medicali, profesori, etc.).
- A fost elaborată și publicată *Nota informativă cu privire la starea delincvenței juvenile și activitatea pe domeniul siguranță copii pe parcursul a 12 luni ale anului 2018*.

Ținta strategică C: Politici în domeniul protecției copilului bazate pe evidențe

Pe parcursul anului 2018 au fost realizate un șir de acțiuni în vederea *dezvoltării și implementării sistemului informațional automatizat în domeniul protecției copilului*:

- În cadrul proiectului „Evaluarea, Abordarea și Monitorizarea Reformei de Îngrijire a Copilului în Republica Moldova” finanțat de către USAID/DCOF, a fost prezentat primul concept al *Sistemului informațional longitudinal pentru managementul de caz în sistemul de protecție a copilului* și se află în proces de definitivare setul de indicatori cheie privind monitorizarea copiilor în situație de risc și copiilor separați de părinți;
- Raportul statistic privind copiii aflați în situație de risc și copiii separați de părinți a fost revizuit în anul 2018, astfel încât datele colectate pentru anul 2018 vor conține indicatori dezagregați pe vârstă, sex, mediu de reședință, tipul dizabilității a copiilor.

Țintă strategică D: Un mediu digital mai sigur pentru copii și adolescenți

La acțiunea *realizarea politicii de stat în domeniul siguranței copiilor în mediul on-line* au fost implementate activitățile:

- Raportul pentru anul 2017 cu privire la realizarea Planului de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020 a fost elaborat și publicat pe pagina-web oficială a Ministerului Economiei și Infrastructurii. Raportul pentru anul 2018 este în proces de elaborare și va fi remis Guvernului pînă la data de 1 aprilie curent.
- Punctele de contact naționale pentru raportarea conținutului ilegal din mediul on-line au fost create și sunt funcționale, iar dezvoltarea modulului de raportare în cadrul platformei www.internetsigur.md este în proces de elaborare, instituția responsabilă - Agenția de Stat pentru Protecția Moralității.
- Centrele de informare și consiliere privind siguranța on-line au fost create și sunt funcționale.
- A fost creat portalul www.siguronline.md, care are menirea să informeze și să promoveze utilizarea sigură a internetului de către copii, numărul raportărilor prin portalul este de 271.
- Au fost desfășurate 2 campanii de sensibilizare privind prevenirea abuzului sexual față de copii în cadrul ”Zilei Siguranței pe Internet” și în cadrul evenimentului ”Moldova Cyber Week 2018”.
- Pe parcursul anului 2018 au fost organizate mai multe evenimente pentru elevii din instituțiile de învățământ, privind siguranța copiilor în mediul on-line, în cadrul cărora s-a reușit informarea a circa 2000 elevi.
- În scopul implementării HG nr.212 din 05.04.2017, de comun cu reprezentanții Academiei „Ștefan cel Mare” și structurilor de specialitate ale MAI și IGP, au fost elaborate *Instrucțiunile metodice cu privire la investigarea infracțiunilor cu caracter sexual săvârșite asupra copiilor cu utilizarea tehnologiilor informaționale*.
- Au fost desfășurate prelegeri de informare și prevenire, pentru elevii din clasele a V-a – IX-a din instituțiile preuniversitare de învățământ din mun.Chișinău, cu genericul „Cum să ne protejăm în mediul on-line” de către Inspectoratul General al Poliției.
- Datele statistice actualizate anual privind siguranța copiilor și adolescenților în mediul on-line sunt redactate în *Raportul național de analiză a riscurilor în domeniul combaterii crimelor de abuz și exploatare sexuală a copiilor în Internet* pentru anul 2018, elaborat și publicat pe pagina web a Poliției http://politia.md/sites/default/files/raport_analiza_crime_copii_2018.pdf;

- În cadrul disciplinei Educație tehnologică pentru clasele I-VI, a fost inclus un modul nou - „**Educație digitală**”, pentru elevii claselor I obligatoriu începând cu 1 septembrie 2018. A fost elaborat un Suport didactic și modele de proiecte de lecții pentru tot cursul „Educație digitală” din clasa I.
- În cadrul activităților de informare și sensibilizare a elevilor și părinților, desfășurate de către instituțiile de învățământ general cu ocazia Zilei Internaționale a Siguranței copiilor pe Internet (februarie, 2018), instituțiile de învățământ au desfășurat diverse activități de informare pentru elevi și părinți. În cadrul Lunarului securității cibernetice din 2018, au fost desfășurate peste 4000 de activități la care au participat circa 80% din elevi, circa 80000 de părinți și circa 85% din cadrele didactice.

Obiectivul II: Consolidarea sistemului de justiție juvenilă

Ținta strategică A: Rata copiilor care au comis infracțiuni implicați în programe speciale de reeducare

Au fost canalizate eforturi pentru implementarea acțiunilor privind specializarea și instruirea reprezentanților profesiilor implicate în sistemul de justiție juvenilă, implementarea măsurilor punitive neprivative de libertate aplicate minorilor în conflict cu legea, consolidarea activității de probațiune juvenilă:

- În Planurile de formare inițială a candidaților la funcții de judecător și procuror 2017-2019 și 2018-2020 au fost incluse 108 ore de instruire cu privire la cauzele penale cu implicarea minorilor.
- Pe parcursul anului 2018, Institutul Național al Justiției a realizat *16 activități de formare* în domeniu, fiind instruiți un număr total de **364 beneficiari**.
- Conform Planului desfășurării cursurilor de perfecționare/specializare/recalificare a angajaților subdiviziunilor MAI în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare”, anual, sunt organizate cursuri de instruire a agenților constatați, a polițiștilor și a ofițerilor de urmărire penală privind constatarea și investigarea cauzelor cu implicarea minorilor, fiind instruiți circa **260 de angajați**. Adicional, angajații MAI participă în cadrul cursurilor de formare profesională oferite de către parteneri.
- Pentru colectarea datelor statistice privind aplicarea măsurilor alternative detenției în 2018 a fost modificat modelul de raport statistic cu includerea măsurilor punitive neprivative: „Liberarea condiționată de pedeapsă” și „Condamnarea cu suspendarea condiționată”.
- În perioada anului au beneficiat de măsuri alternative 200 minori liberați de pedeapsă și de răspundere penală la următoarele măsuri alternative: - *condamnați la muncă neremunerată în folosul comunității - 52 minori*; - *condamnați cu suspendarea condiționată a executării pedepsei 113 minori*; - *liberați de pedeapsă penală cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ - 35 minori*.
- În anul 2018 instanțele judecătorești au examinat în total 506 cauze penale cu pronunțarea sentințelor penale în privința a 563 minori (în anul 2017 – 518 sentințe în privința a 642 minori), fiind emise: 367 sentințe de condamnare în privința a 388 minori (în anul 2017- 327 sentințe în privința a 377 minori); 139 sentințe de încetare în privința a 175 minori (în anul 2017 – 191 sentințe în privința a 265 minori).
- În rezultatul analizei sentințelor de condamnare s-a constatat că în perioada de referință instanțele judiciare au aplicat în privința minorilor următoarele pedepse: închisoare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei în privința a 162 minori (159 - în anul 2017); închisoare a fost aplicată în privința a 93 minori (91 - în anul 2017); munca neremunerată – 92 minori (21 - în anul 2017); amendă – 41 minori (21 - în anul 2017).
- Creșterea nesemnificativă a numărului minorilor condamnați cu pedeapsa închisorii este cauzată, în mare parte, de majorarea numărului infracțiunilor deosebit de grave, excepțional de grave și a infracțiunilor comise de minori în termenul de probă. Astfel, în perioada de referință, circa 57 de minori au comis fapte penale în mod repetat, dintre care 35% anterior au fost condamnați cu suspendarea condiționată a executării pedepsei. Săvârșirea infracțiunii în termenul de probă exclude posibilitatea aplicării unei alte pedepse decât cea a închisorii.
- Pedepsele munca neremunerată în folosul comunității, precum și amenda, au fost aplicate ca alternative altor categorii de pedepse doar în privința minorilor care au atins vârsta de 16 ani, care acceptă să execute munca neremunerată.
- Pe parcursul anului au fost supuși **probațiunii 200 minori, 55 minorii au fost implicați în programe probaționale, 16 minori supuși probațiunii au fost integrați în câmpul muncii și 30 minori au fost angajați la studii în școli medii și profesionale**.

Ținta strategică B: Respectarea drepturilor copiilor victime ale infracțiunilor

Indicator de rezultat:

Sporirea garanțiilor pentru copiii victime ale infracțiunilor

La acțiunea ce ține de **asigurarea audierii în condiții speciale a copiilor victime ale infracțiunilor** au fost realizate următoarele acțiuni:

- Ministerul Justiției a colectat de la autoritățile și instituțiile responsabile propuneri privind modul de conlucrare și aprobare a standardelor privind funcționarea camerelor de audiere a minorului victimă/martor. Urmare a analizei propunerilor înaintate vor fi elaborate și aprobate standardele.
- La moment, pe teritoriul țării activează 8 camere de audiere a minorilor în condiții speciale care sunt funcționale și corespund standardelor, acestea fiind amplasate în procuraturi.

12. Domeniul de intervenție: Drepturile persoanelor tinere

Obiectivul I: Asigurarea realizării drepturilor persoanelor tinere în Republica Moldova

Ținta strategică A: Condițiile pentru conferirea de noi abilități tinerilor în domeniul educației și instruirii, create

Indicatori de rezultat:

1. *Sporirea măsurilor de dezvoltare și educație a tinerilor*
2. *Creșterea ratei de participare a tinerilor la procesul de luare a deciziilor*
3. *Creșterea garanțiilor de securitate a tinerilor în mediul on-line*

În vederea **realizării politicii de stat în domeniul dezvoltării sectorului de tineret:**

- prin intermediul Programului național de asistență pentru consolidarea și dezvoltarea Consiliilor Raionale/Municipale ale Tinerilor au fost create condiții pentru o participare incluzivă a tinerilor în viața comunitară. Numărul tinerilor implicați în activitatea consiliilor raionale/municipale constituie 545 de tineri, care reprezintă 72 de consilii comunitare și 171 de localități rurale.
- numărul APL, care implică tinerii în procesul de luare a deciziilor constituie 54.6% din numărul total de unități administrativ teritoriale.
- **Rețeaua Națională a Consiliilor Raionale/Municipale ale Tinerilor**, care a fost creată în anul 2016, în anul 2018 s-a extins la 19 raioane/municipii.
- a fost organizat training-ul privind aplicarea instrumentelor de evaluare și monitorizare a politicilor de tineret naționale și locale cu suportul OECD și UE.
- a fost organizată Reuniunea Rețelei europene a cercetătorilor pe domeniul de tineret, precum și a Corespondenților naționali pe domeniul de tineret, organizată în parteneriat cu Youth Partnership, o platformă de cooperare între Consiliul Europei și UE.
- a fost elaborată și plasată baza de date a oportunităților de internship pentru anii 2018-2019 pe pagina web a MECC. 11 instituții, parte a programului, au raportat numărul de 528 de beneficiari (elevi, studenți, absolvenți) ai oportunităților de internship pentru anul 2018.
- În cadrul proiectului „Consolidarea instituțională a organizațiilor de tineret prin dezvoltarea capacităților de planificare și management”, susținut prin intermediul Programului de Granturi 2018 al MECC pentru organizațiile de tineret, 143 de reprezentanți ai 16 organizații de tineret au beneficiat de instruire în vederea dezvoltării instituționale.
- a fost desfășurată Conferința Națională a Organizațiilor de Tineret cu trei paneluri de instruire (Project Management, Marketing Social media, Resurse Umane) la care au participat 80 de participanți din 39 de organizații de tineret.
- MECC în cooperare cu UNICEF Moldova, a realizat evaluarea la mijloc de termen a **Strategiei naționale de dezvoltare a sectorului de tineret 2020** (SNDST 2020). Proiectul de hotărâre de Guvern privind actualizarea Planului de acțiuni privind implementarea SNDST 2020 a fost elaborat și urmează, în 2019, să treacă procedura de avizare și aprobare.

Obiectivul II: Tinerii sunt încadrați în câmpul muncii

Ținta strategică A: Rata tinerilor fără un loc de muncă redusă

Indicatori de rezultat:

1. *Creșterea ratei tinerilor încadrați în câmpul muncii, în special a celor din grupurile vulnerabile, susceptibile la încălcarea drepturilor omului*

2. Sporirea ratei de angajare a femeilor tinere în domenii netradiționale de activitate

Pentru atingerea țintei date, au fost realizate progrese privind facilitarea procesului de încadrare a tinerilor în câmpul muncii, încurajarea femeilor tinere pentru alegerea domeniilor netradiționale de studiu și activitate:

- A fost adoptată **Legea nr.105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj**, care are drept scop prevenirea și reducerea șomajului și efectelor sociale ale acestuia, asigurarea unui nivel ridicat al ocupării și adaptării forței de muncă la cerințele pieței muncii.
- în cadrul proiectului „Competențe-cheie pentru piața muncii”, susținut prin intermediul Programului de Granturi 2018 al MECC pentru organizațiile de tineret, au fost desfășurate 20 de stagii de formare, în vederea dezvoltării competențelor pentru piața muncii, în cadrul cărora au participat 80 de tineri.
- pornind de la ideea că realizarea egalității de gen reprezintă o provocare pentru drepturile omului și o premisă a dezvoltării economice, abordarea acesteia la nivelul învățământului se confruntă cu un șir de probleme, inclusiv se atestă discrepanțe de gen la nivel de specialități în cadrul instituțiilor de învățământ universitar. De menționat că în procesul de admitere, comisiile de admitere au desfășurat acțiuni de consiliere a candidaților la studii prin încurajarea acestora de a accesa specialități din domeniile considerate feminine sau masculine. Ca rezultat, la Universitatea Tehnică a Moldovei, considerată în general „masculină”, din numărul total de studenți - 2115, sunt înmatriculate 644 de fete (30,5%); la Academia de Poliție Ștefan cel Mare, din 259 de studenți înmatriculați, 55 sunt fete (21,2%); la Academia Militară a Forțelor Armate, din 64 de studenți admiși la studii, 9 sunt fete (14%); la Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, din 420 de studenți înmatriculați – 100 sunt fete (23,8%).
- în cadrul proiectului „GirlsGoIT”, susținut prin intermediul Programului de Granturi 2018 al MECC pentru organizațiile de tineret, au fost organizate **patru blocuri de studii** (dezvoltare web, robotică, imprimare 3D și montarea și utilizarea dronelor) pentru 100 de tinere cu vârsta cuprinsă între 14 și 20 de ani din 13 regiuni ale Moldovei și Transnistriei, în scopul promovării sectorului STEM (Științe, Tehnologii, Inginerie și Matematică) în rândul tinerelor.

13. Domeniul de intervenție: Drepturile persoanelor vârstnice

Obiectivul I: Asigurarea realizării drepturilor persoanelor vârstnice în Republica Moldova

Ținta strategică A: Participare socială și bătrânețe demnă pentru persoanele vârstnice

Indicatori de rezultat:

1. Sporirea participării sociale și la procesul de luare a deciziilor a persoanelor vârstnice
2. Sporirea indicelui de calitate a vieții pentru persoanele vârstnice

În vederea **realizării politicii de stat în domeniul protecției și incluziunii persoanelor vârstnice** au fost realizate următoarele acțiuni:

- Aprobată Hotărârea Guvernului nr. 1147 din 20 octombrie 2017 cu privire la completarea **Programului pentru integrarea problemelor îmbătrânirii în politici** (în vigoare de la 5.01.2018) cu **Planul e acțiuni privind implementarea principiului îmbătrânirii active pentru 2018-2021**.
- Conform datelor Biroului Național de Statistică, la începutul anului 2018 în Republica Moldova locuiau 629,6 mii persoane în vârstă de 60 ani și peste, ceea ce constituie 17,7% din numărul total al populației stabile, înregistrând o majorare comparativ cu anul precedent cu 0,5 puncte procentuale, ceea ce corespunde unui nivel înalt de îmbătrânire demografică.
- În ultimii ani a sporit gradul de reflectare a fenomenului îmbătrânirii în politicile naționale din domeniul populației și dezvoltării, precum Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”, Legea bugetului pentru anul 2018, Legea cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj.

Ținta strategică B: Un indice sporit al calității vieții persoanelor vârstnice

În vederea asigurării continuării implementării reformei sistemului de pensii a fost elaborată și aprobată **Hotărârea Guvernului nr. 237 din 21 martie 2018 cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări sociale și a unor prestații sociale de stat**.

Având în vedere creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent, la 1 aprilie 2018, toate pensiile stabilite și recalculate în temeiul Legii privind sistemul public de pensii, au fost indexate cu coeficientul indexării de 6,6%. Rata de înlocuire a salariului cu pensia pentru limită de vârstă constituie 26,51%.

A fost elaborat și publicat studiul privind evaluarea gradului de acces al persoanelor vârstnice la serviciile de sănătate (MSMPS, OMS și APL).

14. Domeniul de intervenție: Drepturile persoanelor cu dizabilități

Obiectivul I: Asigurarea cadrului legal și de politici în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități

Ținta strategică A: Drepturile persoanelor cu dizabilități, asigurate, protejate și pe deplin respectate

Indicatori de rezultat:

1. *Încorporarea aspectelor de gen și dizabilitate în toate politicile sectoriale, în cadrul normativ național și în practicile curente*
2. *Creșterea accesibilității infrastructurii sociale, a transportului și a mediului informațional pentru persoanele cu dizabilități*
3. *Creșterea ratei persoanelor cu dizabilități încadrate în câmpul muncii*
4. *Reducerea ratei de instituționalizare a persoanelor cu dizabilități, inclusiv a minorilor plasați în instituții rezidențiale*
5. *Creșterea incluziunii persoanelor cu dizabilități în sistemul de învățământ (cu date dezagregate pe grade de dizabilitate și nivelele instituțiilor de învățământ)*
6. *Sporirea ratei de acoperire a necesităților persoanelor cu dizabilități cu plăți și servicii de protecție socială*
7. *Sporirea gradului de participare a persoanelor cu dizabilități la viața politică și la luarea deciziilor în domeniul public*
8. *Creșterea ratei persoanelor cu dizabilități care beneficiază de măsuri de suport în luarea deciziilor, bazate pe voința și convingerile beneficiarului*
9. *Reducerea ratei persoanelor cu dizabilități care au fost lipsite de dreptul de luare a deciziilor în privința sa*

Au fost înregistrate progrese pe dimensiunea realizării politicii de stat privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, politicii de stat privind dezinstituționalizarea, aprobării Planului de acțiuni privind implementarea măsurilor de asigurare a accesibilității persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială:

- În anul 2018, a fost elaborat și prezentat Guvernului **Raportul cu privire la realizarea în anul 2017 a Planului de acțiuni privind implementarea Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022**, plasat pe pagina web a MSMPS.
- Prin Hotărârea Guvernului nr. 893 din 12 octombrie 2018 a fost aprobat **Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială, pentru anii 2018-2026**, care prevede realizarea procesului de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități din instituțiile rezidențiale prin oferirea serviciilor sociale la nivel de comunitate și transformarea instituțiilor rezidențiale în centre regionale cu atribuții în dezvoltarea și prestarea serviciilor alternative la nivel de comunitate, prin prisma respectării drepturilor omului și a incluziunii sociale.
- A fost elaborat proiectul hotărârii Guvernului privind aprobarea „Programului național în domeniile construcțiilor, transporturilor, informației și comunicațiilor privind asigurarea accesibilității persoanelor cu diferite tipuri de dizabilități pentru anii 2019-2022 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia”.
- Au fost efectuate 51 vizite de control și monitorizare efectuate în scopul verificării respectării normativelor și standardelor tehnice de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități la obiectivele de infrastructură socială.

15. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: DREPTURILE PERSOANELOR APARTINÂND MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Obiectivul I: Asigurarea integrării persoanelor aparținând minorităților naționale în toate domeniile de activitate ale statului prin consolidarea cadrului de politici și a celui legal

Ținta strategică A: Relațiile interetnice consolidate pe întreg teritoriul Republicii Moldova

Indicatori de rezultat:

1. *Sporirea ratei de consultare a proiectelor de acte normative, la nivel central și local, cu persoanele aparținând minorităților naționale*

2. Creșterea gradului de cunoaștere a limbii materne și a limbii române în rândul persoanelor aparținând minorităților naționale
3. Sporirea gradului de înmatriculare în instituțiile de învățământ superior a persoanelor aparținând minorităților naționale
4. Sporirea ratei de angajare în serviciul public a persoanelor aparținând minorităților naționale
5. Sporirea gradului de dezagregare a datelor privind realizarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale
6. Sporirea gradului de acomodare a cadrului național de politici și al celui normativ la specificul cultural al minorităților naționale
7. Sporirea gradului de educație interculturală
8. Asigurarea accesului liber la justiție și a accesului la informație pentru persoanele aparținând minorităților naționale care nu posedă limba de stat

În vederea atingerii țintei respective, au fost inițiate acțiuni privind realizarea politicii de stat privind consolidarea relațiilor interetnice, sporirea capacităților de promovare a drepturilor omului și de prevenire a tensiunilor interetnice:

- Monitorizarea implementării **Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017–2027 și a Planului de acțiuni pentru anii 2017–2020** privind implementarea acestora se realizează anual, raportul fiind prezentat la Guvern până la 1 martie.
- A fost inițiat un studiu referitor la situația curentă a reprezentativității și participării diferitor grupuri etnice în serviciul public, cu date dezagregate pe niveluri ale administrației publice și pe sexe și vârste de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
- În vederea aplicării articolelor din Codul educației ce se referă la studiul și predarea în limbile minorităților naționale, în cadrul procesului de dezvoltare curriculară, în anul 2018, au fost reeditate curriculum pentru clasele primare la disciplinele: *limba și literatura rusă; limba și literatura ucraineană; limba și literatura găgăuză; limba și literatura bulgară; istoria, cultura și tradițiile poporului rus; istoria, cultura și tradițiile poporului ucrainean; istoria, cultura și tradițiile poporului găgăuz; istoria, cultura și tradițiile poporului bulgari; istoria, cultura și tradițiile romilor din Republica Moldova.*
- În cadrul festivalului „Unitate prin diversitate” organizat în luna septembrie 2018 au fost invitați pentru participare persoanele de origine Africană care se afla pe teritoriul RM pentru a-și promova cultura, tradițiile.
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului a organizat în orașele Cahul și Bălți două seminare zonale de instruire pentru radiodifuzori, jurnaliști și editori de la posturile de televiziune și radio cu privire la reflectarea diversității și nediscriminarea în mass-media.
- Pe parcursul anului de către ARI au fost susținute financiar circa 380 de activități pentru promovarea toleranței și a respectului pentru diversitate, inclusiv cu sprijinul organizațiilor internaționale.

Obiectivul II: Persoanele de etnie romă beneficiază pe deplin și fără discriminare de drepturile lor

Ținta strategică A: Susținerea populației de etnie romă realizată pe întreg teritoriul Republicii Moldova

Indicatori de rezultat:

1. Reducerea distanței sociale față de reprezentanții populației de etnie romă
2. Creșterea ratei de participare a copiilor romi, în special a fetelor rome, la toate nivelurile sistemului de învățământ
3. Creșterea ratei de încadrare în câmpul muncii în rândul populației de etnie romă, în special al fetelor rome, inclusiv în serviciul public
4. Reducerea ratei persoanelor de etnie romă care nu dețin acte de identitate
5. Reducerea numărului de căsătorii timpurii în rândul copiilor romi, în special al fetelor rome
6. Sporirea ratei de consultare a proiectelor de acte normative, la nivel central și local, cu populația de etnie romă
7. Sporirea ratei de angajare a mediatorilor comunitari în localitățile eligibile

A fost elaborat Raportul cu privire la implementarea pe parcursul anului 2018 a Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pe anii 2016–2020.

A fost monitorizat procesul de școlarizare și abandon al copiilor cu vârste între 7-16 ani, inclusiv, al copiilor de etnie romă din localitățile compact populate (Nisporeni, Ocnița și Hîncești). 31 de copii romi au fost integrați în școală.

Guvernul oferă 15% din locurile bugetare din comanda de stat anumitor categorii de persoane, în cadrul cărora cetățenii de etnie romă pot aplica la cele peste 170 de specialități. Anual, la admiterea din învățământul superior la licență, ciclul I, obțin locuri bugetare și își fac studiile 2-3 romi.

Obiectivul III: Persoanele aparținând comunităților religioase minoritare beneficiază pe deplin de realizarea drepturilor lor

Ținta strategică A: Diversitatea religioasă susținută prin respectarea convingerilor religioase ale comunităților religioase minoritare

În vederea asigurării diversității culturale și facilitării dialogului intercultural în instituțiile de învățământ, ca urmare a procesului de dezvoltare curriculară, au fost reeditate, în română și rusă, curriculumul și suportul didactic pentru cursul opțional „*Cultura bunei vecinătăți*”, care include: curriculum pentru educația preșcolară; curriculum pentru cl. a I-IV-a; manuale pentru cl. a I-IV-a. Activitatea de revizuire a Curriculumului la disciplina opțională Religie este planificată pe parcursul anului 2019.

16. DOMENIUL DE INTERVENȚIE: RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN LOCALITĂȚILE DIN STÂNGA NISTRULUI ALE REPUBLICII MOLDOVA

Obiectivul I: Asigurarea respectării drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului ale Republicii Moldova

Ținta strategică A: Retragera rezervelor și declarațiilor privind limitarea teritorială a aplicării tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului pentru localitățile din stânga Nistrului

Indicatori de rezultat:

1. Sporirea ratei de aplicabilitate a tratatelor internaționale în localitățile din stânga Nistrului

Creșterea intensității dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți

Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a identificat **18 tratate multilaterale**, în domeniul drepturilor omului, la care Republica Moldova este parte, care au fost semnate/aprobate/ratificate cu declarații sau rezerve și a înaintat demersurile respective în adresa Ministerului Justiției în vederea demarării procedurilor legale de retragere a rezervelor sau declarațiilor în cauză.

Ținta strategică B: Intensificarea dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți pentru problemele drepturilor omului din localitățile din stânga Nistrului

În 2018, **eforturile pentru includerea în agenda procesului de negocieri a problematicii din domeniul drepturilor omului**, promovate de Biroul politici de reintegrare (BPR), în comun cu alte instituții de resort din Republica Moldova, s-au soldat cu înțelegerea convenită în cadrul întrevederii din 15 februarie 2018 în formatul de negocieri 1+1 a reprezentanților politici pentru reglementarea transnistreană privind **relansarea activității grupurilor de lucru pentru drepturile omului**.

Astfel, prin Ordinul ministrului justiției nr. 321 din 11 mai 2018 a fost instituit Grupul de lucru sectorial pentru drepturile omului (GLDO) cu reprezentanți ai MJ, MMSPS, MAI, Oficiului Avocatului Poporului, Procuraturii Generale și BPR. La 15 iunie, după o pauză de 5 ani și 4 luni a fost o ședință a grupurilor de lucru pentru drepturile omului din partea Chișinăului și a Tiraspolului, în total pe parcursul anului 2018 fiind organizate 4 asemenea ședințe. Pe ordinea de zi au fost incluse și abordate aspecte referitoare la protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități, asigurarea dreptului la tratament a persoanelor infectate cu HIV/SIDA domiciliate în regiunea transnistreană.

Au fost stabilite subiecte de discuții pentru următoarea perioadă: protecția drepturilor copiilor aflați în situații de risc, repatrierea copiilor victime ale traficului, prevenirea și siguranța minorilor în mediul on-line, prevenirea și combaterea violenței domestice, inclusiv față de femei, protecția persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA împotriva acțiunilor de discriminare/ segregare și resocializarea acestora.

Pe parcursul anului 2018 au avut loc **3 ședințe comune a GLDO cu reprezentanții Tiraspolului**, în prezența mediatorilor și observatorilor și o vizită a două obiective care prestează servicii sociale specializate destinate persoanelor cu dizabilități mintale (Casă de tip comunitar și Locuință protejată).

Întru implementarea acțiunilor orientate spre implementarea Deciziei protocolare semnate la 25 noiembrie 2017 cu privire la realizarea mecanismului din anul 2006 referitor la prelucrarea terenurilor agricole, la 1 august 2018 a fost deblocat accesul fermierilor din raionul Dubăsari (satele Dorotcaia, Molovata Nouă, Pârâta, Cocieri, Coșnița) la

terenurile agricole amplasate după traseul Camenca-Tiraspol, conform procedurilor stabilite în Mecanismul din anul 2006. Accesul la terenuri urmează a fi asigurat în baza certificatelor de prelucrare eliberate pe un termen de 20 ani. Spre sfârșitul anului 2018, peste 90% de terenuri au fost documentate, cu desfășurarea primelor lucrări de prelucrare, însămânțare și recoltare.

Menționăm că la data de 12 octombrie 2018, în orașul Tiraspol a fost desfășurată ședința comună a grupurilor de lucru sectoriale pentru actele de stare civilă și documentarea populației de ambele părți ale Nistrului. Ca urmare a discuțiilor purtate în cadrul ședinței din 12 octombrie 2018, Agenția Servicii Publice a expediat în adresa Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal (nr. 01/839 din 15.02.2019) propunerile Grupului de lucru pentru actele de stare civilă și documentarea populației în privința mecanismului de realizare a schimbului de informații între Chișinău și Tiraspol, pe domeniul de activitate de stare civilă.

Cu participarea președinției italiene din 2018 a fost organizată runda de negocieri în formatul „5+2” la Roma; Conferința a introdus elementul de newnorm, lucru care subînțelege că părțile negociatoare depășesc faza semnării și urmăresc îndeaproape implementarea integrală a deciziilor protocolare. În perioada 26-28 martie și 9-10 septembrie 2018, a fost organizată vizita Reprezentantului Special al Președintelui în exercițiu al OSCE.

Obiectivul II: Reducerea numărului de încălcări ale drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe

Ținta strategică A: Sprijin și asistență oferite în mod sistematic persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe

Întru *asigurarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană*, Biroul politici de reintegrare acordă asistența necesară persoanelor afectate și întreprinde toate măsurile posibile pentru a restabili drepturile lezate.

În acest sens, în perioada anului 2018 au fost examinate și soluționate 192 de petiții. A fost acordată consultanță unui număr de 265 solicitanți, au fost desfășurate 91 ședințe interinstituționale cu abordarea diverselor aspecte ce vizează dificultățile întâmpinate în protecția drepturilor omului în regiunea transnistreană.

În perioada de referință s-a asigurat dinamizarea activității în toate platformele existente de negocieri, având drept scop soluționarea unor probleme ale cetățenilor din regiunea transnistreană și zonele limitrofe, cum ar fi: *îmbunătățirea situației școlilor cu predare în limba română din regiunea transnistreană, punerea în aplicare a mecanismului de apostilare a diplomelor neutre ale Universității din Tiraspol, deblocarea accesului la terenurile agricole de după traseul Camenca-Tiraspol pentru fermierii din raionul Dubăsari, implementarea mecanismului de înregistrare și de documentare a autovehiculelor din regiunea transnistreană cu plăci și certificate de înmatriculare de model neutru cu oferirea posibilității de a participa în traficul rutier internațional ș.a.*

Aceluiași obiectiv de promovare a respectării drepturilor omului se înscrie și reluarea, după o pauză de 5 ani și 4 luni, reluarea activității grupurilor de lucru pentru drepturile omului (4 ședințe în 2018).

Eforturile autorităților naționale sunt orientate spre soluționarea problemei accesului în regiunea transnistreană pentru reprezentanții instituției ombudsmanului din Republica Moldova care urmează să acorde asistență și consiliere persoanelor ale căror drepturi au fost lezate (în special, celor aflate în locurile de detenție, copiilor rămași fără îngrijire părintească, victimelor violenței domestice etc.).

Ținta strategică B: Monitorizarea fiecărui caz sesizat și documentat de aplicare a torturii sau a tratamentelor inumane ori degradante în localitățile din stânga Nistrului

Reprezentanții OSC din stânga Nistrului declară că monitorizarea locurilor de detenție din stânga Nistrului este interzisă de autoritățile de facto din regiune.

În 2018 Consiliul pentru prevenirea torturii a monitorizat Instituția penitenciară nr.8 Bender, Instituția penitenciară nr.12 Bender și Izolatorul de detenție preventivă din Bender. Vizite în locurile privative aflate sub custodia administrației de facto au fost imposibile. Accesul Avocatului Poporului în regiunea transnistreană în continuare este restricționat.

Oficiul Avocatului Poporului (OAP) a realizat mai multe activități de identificare și susținere a OSC, preocupate de domeniul drepturilor omului.

- Promovarea și susținerea creării grupului de inițiativă ”Новая Семья” din mun. Tiraspol.
- Stabilirea contactelor și inițierea creării parteneriatului cu Fundația ”Детство Детям”. După înregistrarea organizației în conformitate cu legislația națională, urmează semnarea unui acord de colaborare între Ombudsmanul pentru protecția drepturilor copilului și fundația ”Детство Детям”.

- Asigurarea participării la conferințele organizate de OAP a reprezentanților OSC din regiunea transnistreană, preocupate de domeniul drepturile omului.
- Acordarea de asistență și suport metodologic pentru OSC identificate, preocupate de domeniul drepturilor omului.
- Participarea OAP la 4 seminare cu implicarea OSC, avocaților și apărătorilor din stânga Nistrului în cadrul programului OSCE ”Măsuri de consolidare a încrederii în domeniul apărării Drepturilor Omului pe ambele maluri ale Nistrului”, fiind stabilite contacte cu reprezentanții societății civile din stânga Nistrului.

Restabilirea în iunie 2018, după o pauză de 5 ani și 4 luni, a interacțiunii dintre Chișinău și Tiraspol pe platforma grupurilor de lucru sectoriale pentru drepturile omului, a creat o oportunitate pentru abordarea în procesul de negocieri a unor aspecte privind situația deținuților. Problema este acută, având în vedere că, potrivit jurisprudenței CtEDO, statele părți la Convenție au obligația pozitivă de a lua toate măsurile pentru a preveni și a acționa cu privire la orice caz de tortură și rele tratamente. Astfel, Partea moldovenească a propus spre discuție subiectul privind asigurarea respectării drepturilor omului garantate de art. 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului cu privire la deținuții din penitenciarele nr. 8 și nr. 12 din subordinea ANP a Ministerului Justiției RM, amplasate în or. Bender (având în vedere multiplele blocaje din partea Tiraspolului în ceea ce privește procesul de asigurare a acestora cu apă, energie electrică, termică, produse alimentare ș.a.). De asemenea, Partea moldovenească a propus pentru dezbatere subiectul „Mecanismul compensatoriu pentru detenție în condiții neconforme” instituit prin Legea nr.163/2017. Deocamdată Tiraspolul se eschivează de la discutarea acestor probleme, însă Partea moldovenească va continua abordarea acestora și în 2019.

Ținta strategică C: Un număr mai mare de elevi în instituțiile de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din stânga Nistrului

În vederea asigurării condițiilor necesare pentru buna funcționare a școlilor moldovenești cu predare în grafia latină din localitățile din stânga Nistrului, pe parcursul anului 2018, în cadrul ședințelor Grupului sectorial de lucru în domeniul educației, a fost abordat subiectul privind micșorarea tarifului pentru arenda edificiilor a 5 instituții cu predare în limba română din regiunea transnistreană, subordonate Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. Conform Hotărârii Guvernului nr. 400/2018 *Cu privire la aprobarea Programului activităților de reintegrare a țării pentru anul 2018*, a fost acordat un ajutor material unic, în sumă de 100 mii lei, destinat dotării celor 8 instituții de învățământ general din stânga Nistrului, subordonate MECC. (MECC monitorizează cele 8 instituții de învățământ din stânga Nistrului și or. Bender care își desfășoară activitatea în baza standardelor educaționale de stat, obligatorii pentru toate instituțiile de învățământ publice și private. În instituțiile de învățământ din alte localități din stânga Nistrului, MECC nu are acces și nu poate organiza studii sau vizite de monitorizare).

La solicitarea Cancelariei de Stat, MECC a selectat 4 tineri pentru participare la tabăra de pace „Youth peace camp” (2 - din instituțiile de învățământ din stânga Nistrului și or. Bender, subordonate MECC și 2 - din instituțiile de învățământ situate în Zona de securitate a Republicii Moldova), organizată la Budapesta de către Departamentul pentru tineret al Consiliului Europei.

Conform Hotărârii Guvernului nr. 285/2018, MECC a achiziționat 100 de bilete de odihnă pentru elevii din instituțiile de învățământ amplasate în stânga Nistrului și or. Bender, subordonate autorităților transnistrene, care însă au fost refuzate. MECC a creat un Grup de lucru, care a luat decizia de a redistribui cele 100 de bilete elevilor din cele 8 instituții de învățământ din stânga Nistrului și or. Bender. În total, 400 de elevi au beneficiat de odihnă în tabăra „Luceafărul” din or. Vadul lui Vodă, în perioada 10 iulie – 10 august, 2018, câte 10 zile pentru fiecare schimb.

La 15 octombrie, 2018, la sediul Misiunii OSCE din or. Tiraspol, a avut loc ședința Grupurilor de lucru, privind realizarea Hotărârii protocolare (din 25 noiembrie 2017) cu privire la funcționarea școlilor moldovenești cu predare în grafie latină. De asemenea, a fost abordată problema simplificării cerințelor în trecerea frontierei de către elevii și cadrele didactice din instituțiilor de învățământ din stânga Nistrului, fiind propusă elaborarea carnetelor de elev și a legitimației pentru cadrele didactice. La ședința Grupului de lucru comun pe domeniul educației, au fost aprobate legitimațiile pentru personalul didactic și nedidactic, dar și carnetele de elev pentru cele 8 instituții din stânga Nistrului și or. Bender, subordonate MECC. Ministerul a identificat sursele financiare necesare pentru eliberarea carnetelor de elev.

La 01.09.2018, în cele 8 instituții de învățământ, amplasate în stânga Nistrului și or. Bender, subordonate MECC, au fost înmatriculați 1462 de elevi. Pe parcursul semestrului I au fost exmatriculați 31 de elevi (din motivul schimbării locului de trai) și au fost înmatriculați 50 de elevi.

Ținta strategică D: Un număr sporit de persoane domiciliate în localitățile din stânga Nistrului care au obținut acte de identitate din sistemul național de pașapoarte

În vederea optimizării proceselor de prestare a serviciilor publice de eliberare a documentelor de stare civilă, a actelor de identitate și evidență a populației, precum și în materie de cetățenie, în special pentru locuitorii din stânga Nistrului și municipiul Bender, consemnăm realizări importante, ca urmare a revizuirii și perfecționării cadrului normativ, a bazei instructiv-metodologice instituționale și interinstituționale ce reglementează domeniile de activitate, și anume:

- În temeiul Legii nr. 310 din 22.12.2017 privind completarea Legii nr. 100/2001 privind actele de stare civilă, Legea privind actele de stare civilă a fost completată cu un articol nou, art. 131 „Certificarea actelor și faptelor de stare civilă”, care **reglementează posibilitatea de certificare a faptelor de stare civilă produse și/sau consemnate în localitățile din stânga Nistrului**, de către subdiviziunile competente de stare civilă ale Agenției Servicii Publice. În vederea asigurării implementării legii enunțate, Agenția în comun cu Ministerul Justiției, a inițiat elaborarea proiectului Hotărârii de Guvern privind aprobarea Instrucțiunilor cu privire la certificarea faptelor de stare civilă produse și/sau înregistrate în stânga Nistrului și mun. Bender, care este la etapa de definitivare.
- Prin Legea nr.132/2017 au fost aprobate amendamentele la Legea cetățeniei Republicii Moldova nr.1024/2000, care au intrat în vigoare la 19 aprilie 2018 și prevăd următoarele:
  - simplificarea procedurii de dobândire a cetățeniei Republicii Moldova prin recunoaștere pentru persoanele născute pe teritoriul Republicii Moldova, cu vârsta peste 18 ani;
  - acordarea oportunității părinților, care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova și măcar unul dintre ei deține drept de ședere pe teritoriul Republicii Moldova, de a decide asupra apartenenței la cetățenia Republicii Moldova a copilului lor născut pe teritoriul Republicii Moldova;
  - acordarea dreptului copilului de a dobândi cetățenia Republicii Moldova în același temei în care cetățenia Republicii Moldova a fost dobândită de către părinte;
  - extinderea competenței teritoriale prin acordarea oportunității de a depune cererea pentru dobândirea cetățeniei Republicii Moldova prin recunoaștere la orice subdiviziune teritorială a Agenției Servicii Publice sau la misiunea diplomatică sau la oficiul consular de la locul aflării solicitantului.
- În contextul amendamentelor operate la Legea cetățeniei RM nr. 1024/2000, specificate supra, a fost elaborat Regulamentul cu privire la procedura dobândirii și pierderii cetățeniei Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1144/2018 (în vigoare de la 27.12.2018), care prevede:
  - soluționarea problemei persoanelor domiciliate în localitățile din stânga Nistrului, care aplică pentru cetățenia Republicii Moldova și întrunesc condițiile pentru a fi recunoscute ca cetățeni ai Republicii Moldova conform art. 12, alin. (2), lit. d) din Legea cetățeniei RM nr.1024/2000;
  - optimizarea procesului de renunțare la cetățenia Republicii Moldova pentru copiii care nu dețin act de identitate și pentru persoanele care au pierdut actul de identitate;
  - stabilirea procedurii de luare în evidență a persoanelor care au dobândit cetățenia RM automat prin naștere, în cazul instituirii tutelei asupra minorilor, precum și în cazurile copiilor găsiți pe teritoriul Republicii Moldova.
- Prin Legea nr. 61/2018 au fost aprobate amendamentele la Legea nr. 273/1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, care au intrat în vigoare la 10 octombrie 2018 și prevăd următoarele:
  - excluderea informației cu privire la grupa sangvină din toate tipurile de acte de identitate;
  - obligativitatea de a deține buletin de identitate de la vârsta de 16 ani;
  - extinderea termenului de valabilitate a pașaportului cetățeanului RM și a documentului de călătorie pentru apatrizi de la 7 la 10 ani, pentru solicitanții cu vârsta peste 16 ani;
  - revizuirea modului de depunere a cererii pentru eliberarea actelor de identitate în funcție de categoria solicitanților, precum și în situații speciale în care se află aceștia;
  - eliberarea, la solicitare, a buletinului de identitate provizoriu persoanei care a emigrat autorizat.

Obiectivul III: Creșterea rolului societății civile în procesul de monitorizare a încălcărilor drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului

Ținta strategică A: Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului

În vederea încurajării activității organizațiilor societății civile și a grupurilor de inițiativă în localitățile din stînga Nistrului, protecției apărătorilor drepturilor omului care realizează acțiuni și activități în localitățile din stînga Nistrului, familiarizării societății din stînga Nistrului cu mecanismele de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

- în cadrul întrevederilor cu Reprezentantul Special al Președinției în exercițiu a OSCE pentru reglementarea transnistreană, dar și în platformele de negocieri 1+1 și 5+2, partea moldovenească insistă în mod constant asupra necesității stabilirii drept o prioritate permanentă abordarea subiectelor vizînd drepturile omului cu discutarea și identificarea soluțiilor viabile la cele mai urgente probleme. Totodată, pe marginea fiecărui caz de lezare a drepturilor fundamentale în regiune, sunt sesizați mediatorii și observatorii din procesul de negocieri pentru reglementarea transnistreană cu apelul de a interveni în stoparea ilegalităților constatate, a restabili/ a asigura protecția drepturilor lezate și a descuraja intimidările și provocările întreprinse de către reprezentanții așa-numitelor structuri transnistrene.
- Pe parcursul anului 2018 au avut loc mai multe vizite de țară a oficialilor în domeniul drepturilor omului, însoțite de declarații și comunicate, după cum urmează :
  - 28 mai - 1 iunie 2018, vizita de țară a Expertului ONU de nivel înalt în domeniul drepturilor omului, Thomas Hammarberg privind evaluarea situației drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova urmare a Raportului privind drepturile omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, publicat la 14 februarie 2013. Acesta a mai întreprins o vizită de lucru în perioada 4 - 5 februarie 2019 pentru a prezenta noul raport privind evaluarea situației drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova;
  - 31 mai 2018, vizita de țară a noului Șef al Secției America, Europa și Asia Centrală a Oficiului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului, dl Jose Maria Aranaz- vizita a fost una de familiarizare cu situația generală privind drepturile omului și progresele înregistrate în acest sens în RM și regiunea transnistreană a RM;
  - 25 iunie - 2 iulie 2018, vizita Raportorului Special ONU cu privire la situația apărătorilor drepturilor omului, dl Michel Forst- Vizita de lucru a Raportorului a inclus și deplasări în regiunea transnistreană a RM, soldându-se cu discuții consistente privind măsurile existente de protecție a apărătorilor drepturilor omului. A fost reiterată intenția Raportorului de a acorda asistența tehnică necesară autorităților Republicii Moldova întru ajustarea mecanismelor, documentelor de politici instituționale și reglementarea cadrului normativ de profil;
  - 3 octombrie 2018, vizita Coordonatorului național pentru drepturile omului ad interim al Oficiului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului (OÎCDO), Referent pentru RM, dl Dragan Lalosevic - în cadrul întrevederii interlocutorii au făcut schimb de opinii privind situația drepturilor omului în RM, acțiunile întreprinse de autorități pentru avansarea agendei reformelor în domeniu, precum și prioritățile pentru următoarea perioadă ale OÎCDO;
  - 29 - 30 noiembrie 2018, vizita Reprezentantului pentru libertatea mass-media al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), dl Harlem Desir - vizita oficialului OSCE în Republica Moldova a avut scopul evaluării progresul înregistrat în ultimii ani privind îmbunătățirea de către țara noastră a cadrului legal existent în domeniul protecției libertății presei, drepturilor jurnaliștilor precum și pe dimensiunea audiovizualului.

Reprezentanța Oficiului Avocatului Poporului din Varnița asigură audiența persoanelor din stînga Nistrului (din 190 adresări 86% din persoane care au beneficiat de audiență sunt domiciliați în regiunea transnistreană), care circulă prin posturile ilegal instalate de autoritățile secesioniste și care nu au posibilitate să se programeze prin telefon (legătura telefonică este blocată). Persoanele care se adresează în audiență, de regulă, solicită consultație juridică. În cadrul audienței pe lângă consultații juridice, persoanelor li se oferă și asistență informațională cu privire la drepturile omului și mecanismele de protecție a drepturilor omului.